

Ammatillisen työtteen vahvistaminen ja kehittäminen yhteiskehittämisen keinoin lastensuojelun sijaishuollonyksikössä

Suvi Bergman

2023 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Ammatillisen työtteen vahvistaminen ja kehittäminen yhteis- kehittämisen keinoin lastensuojelun sijaishuollonyksikössä

Suvi Bergman

Voimavaraistavien työtapojen johtaminen ja kehittäminen sosiaali- ja terveysalalla, YAMK

Opinnäytetyö

5/2023

Suvi Bergman

Ammatillisen työotteen vahvistaminen ja kehittäminen yhteiskehittämisen keinoin lastensuojelun sijaishuollon yksikössä

Vuosi

2023

Sivumäärä

63

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia, miten lisätä ja kehittää lastensuojelun pienryhmäkodin ohjaustyön ammatillista työtettä. Työn kimmokkeena toimi Eeva Timonen-Kallion (2019) väitöskirja sijaishuollon laitosten todellisuudesta. Työn toimeksiantajana oli eteläsuomalainen lastensuojeluyksikkö. Opinnäytetyön keskeisenä teoreettisena viitekehystenä toimi Närhi, Yliruka & Timonen-Kallio (2017) tekemä THL:n lastensuojelun terapeuttisen laitoskasvatuksen mallinnuksen raportti.

Opinnäytetyössä tutkittiin, miten ammatillisuus ilmenee nykyisessä lastensuojelun pienryhmäkodissa, millaisia hyvin toimivia käytäntöjä ja menetelmiä yksikössä toteutetaan ja miten ammatillisuutta halutaan kehittää yhteiskehittämisen prosessin tuloksena. Opinnäytetyöntietoperustan keskeiset käsitteet ovat lastensuojelu, omaohjaajuus, kiintymyssuhdeteoria sekä ratkaisukeskeisyys.

Tutkimusmenetelmänä käytettiin laadullista tutkimusta. Aineistonkeruumenetelminä olivat sähköinen kyselylomake ja pienryhmätyöskentely työpajoissa. Aineisto kerättiin maaliskuussa 2023. Toimintatutkimuksellisessa otteessa olennaista oli osallistaa työyhteisön jäsenet yhdessä tutkimaan, arvioimaan ja kehittämään uusia toimintatapoja. Aineiston analysointimenetelmänä käytettiin teemoittelua, joka on yksi laadullisen analyysin perusmenetelmistä.

Tutkimustulokset yhdentyivät pääpiirteittäin teoreettisen tietoperustan kanssa. Tulokset osoittivat, että yksikössä oli paljon hyviä ja toimivia toimintamalleja ja haasteena koettiin yhteisen punaisen langan löytyminen työyhteisöön. Kerätyn aineiston perusteella määriteltiin kohteena olevan yksikön ammatillisuutta ja luotiin uusia toimintamalleja. Toimintamallit ja tavat päätettiin siirtää yhteiseen materiaalipankkiin, josta jokainen työntekijä voi niitä hyödyntää. Myös ammatillisesta reflektoinnista päätettiin luoda toimintamalli, jotta jokainen työntekijä tietää, että hänellä on oikeus pyytää kollegalta aikaa reflektointiin. Tulosten perusteella todettiin, että yhteiskehittäminen nähdään merkityksellisenä kehittämistapana työyhteisössä ja yhteiskehittämisen työpajat mahdollistavat tasavertaisen osallisuuden sekä tukevat toiminnan kehittämistä yhteistyössä.

Asiasanat: lastensuojelu, omaohjaajuus, ratkaisukeskeisyys ja kiintymyssuhde.

Strengthening and Developing the Professional Approach to Work Through Co-Creation in a Child Protection Foster Care Unit

Year

2023

Pages

63

The purpose of this study was to investigate how to increase and develop the professional approach to work in the guidance work of the a small group home in child protection. The dissertation written by Eeva Timonen-Kallio (2019) about the reality of foster care institutions was the impetus for the work. The employer of the study was a a Southern Finnish Child Protection Unit. The report by Närhi, Yliruka & Timonen-Kallio (2017) about the modeling of the therapeutic institutional education of child protection at THL (Finnish institute for health and welfare) served as the central theoretical framework of the study.

The study examined how professionalism manifests itself in the current child protection small group home, what kind of well-functioning practices and methods are implemented in the unit and how is professionalism wanted to be developed as a result of the process of co-development. The central concepts of the theoretical framework are child protection, personal counseling, attachment theory and solution-oriented approach.

The method used was a qualitative research method. The data were collected with an electronic questionnaire and small group work in workshops. The data were collected during March and April 2023. In the action research approach, it was essential to involve the members of the work community in researching, evaluating and developing new ways of working. The method used to analyze the data was theme modeling which is one of the basic methods of qualitative analysis.

The research results were largely consistent with the theoretical frame work. The results illustrated that the unit had many good and functional operating models and the challenge was to find a common thread in the work community. Based on the collected data, the professionalism of the targeted unit was defined and new operating models were created. It was decided to transfer the operating models and methods to a common material bank from which every employee can use them. It was also decided to create an operating model for professional reflection so that employees know that they have the right to ask a colleague for time to reflect. The study confirmed that co-development is seen as a meaningful development method in the working community and co-development workshops enable equal participation and support the development of operations in co-operation.

Keywords: child protection, personal counseling, solution-oriented approach, attachment theory

Sisällys

1	Johdanto.....	8
2	Lastensuojelu	9
2.1	lastensuojelu lainsäädännössä.....	9
2.1.1	Lapsen osallisuus	10
2.1.2	Asiakassuunnitelma.....	11
2.1.3	Sijaishuolto ja rajoitukset.....	12
2.2	Sijaishuollon laitospedagogian ammatillisen osaamisen elementit	13
3	Omaohjaajuus.....	15
4	Ratkaisukeskeisyys	17
5	Kiintymyssuhde	19
6	Opinnäytetyön toteuttaminen	20
6.1	Opinnäytetyön tavoitteet ja kehittämiskysymykset.....	20
6.2	Opinnäytetyön toimintaympäristö	21
6.3	Menetelmälliset ratkaisut.....	21
6.3.1	Työpajat	22
6.3.2	Alkukysely	23
6.4	Toteutus	23
6.4.1	Ensimmäinen työpaja	24
6.4.2	Alkukyselyt	25
6.4.3	Toinen työpaja.....	25
6.5	Aineiston käsittely	26
7	Tulokset	28
7.1	Ensimmäisen työpajan tulokset	28
7.2	Alkukyselyn tulokset	31
7.3	Toisen työpajan tulokset.....	33
8	Johtopäätökset ja pohdinta.....	34
8.1	Ammatillisuuden ilmenemiseen nykyisessä lastensuojelun pienryhmäkodissa	35
8.2	Hyvin toimivia käytäntöjä ja menetelmiä, joita yksikössä toteutetaan	35
8.3	Ammatillisuuden kehittäminen yhteiskehittämisen prosessin tuloksena	36
9	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus.....	38
	Kuviot	45
	Liitteet	46

1 Johdanto

Lastensuojelukenttä näyttäytyy edelleen julkisuudessa usein negatiivisessa valossa. Sanomalehtien lööpit kertovat, kuinka lastensuojelussa on taas epäonnistuttu. Resurssipula on todellisuutta ja työnimu näyttäytyy vain niillä harvoilla, jotka työtä tekevät. Lähiaikoina on ollut hieno huomata, kuinka julkisuuteen on alkanut nousta myös positiivisia otsikoita, joissa kerrotaan, kuinka laitoksessa on saanut juuri sellaista hoitoa, ja apua kun on tarvinnut ja kuinka aikuiset siellä kohtasivat aidosti välittäen.

Eeva Timonen-Kallio (2019) tutkii väitöskirjassaan sijaishuollon laitosten todellisuutta: mitä työ on, mitä sen pitäisi olla ja millä osaamisella sitä tehdään. Väitöskirja loi kimmokkeen selvittää, miten laaja-alaista osaamista lastensuojelussa tarvitaan ja kuinka merkityksellistä on ymmärtää, miksi menetelmiä tarvitaan. Närhi, Yliruka & Timonen-Kallio (2017) tekivät THL:n lastensuojelun terapeutin laitospalvelun mallinnuksen raportin. Siinä nostetaan esille lastensuojelun terapeutin laitoshoidon elementit, joita opinnäytetyössä käsitellään. Silkkola (2021) teki YAMK opinnäytetyön aiheesta, miten Vuorelan koulukodin työntekijät kokevat onnellisuuden kokemuksia ja työn imua vaativassa työssään lastensuojelussa. Siinä avattiin hienosti lastensuojelun positiivista puolta. Tätä näkökulmaa haluan nostaa esille myös omassa opinnäytetyössäni.

Kehittäminen on tärkeää, koska lastensuojelun kentällä laatua määritellään nykyisin yksikkökohtaisilla omavalvonnan suunnitelmilla, hyvänkohtelun suunnitelmilla ja asiakastyytyväisyyskyselyillä. Koen vahvasti, että työn laatuun voi vaikuttaa enemmän, kun asiaa lähestytään yhteiskehittämisen kautta. Silloin jokaisella on enemmän aikaa käsitellä asiaa ja pohtia omia arvojaan ja ammatillisuuttaan syvemmin.

Haasteena lastensuojelun sijaishuollossa on, että siellä esiintyy edelleen näkemyksiä, että kodinomaisuus itsessään olisi terapeutista. Todellisuudessa kodinomaisuus ei ehkä nykyajassa ole edes tavoiteltava asia, vaan se, että jokaisella työntekijällä on selkeä ammatillinen työote ja arkea ohjaa tarkka suunnitelmallisuus ja ennakointi. Lastensuojelun sijaishuollossa on käytössä valtavasti erilaisia toimintamalleja ja tapoja lähestyä haasteita. Haluan työssäni nostaa esille jo käytössä olevia ja toisaalta etsiä sopivia toimintamalleja tilanteisiin, joihin ohjaajat kokevat tarvitsevänsä uusia apukeinoja.

Opinnäytetyössäni on tavoitteena lisätä ohjaustyöhön ammatillista työotetta. Lähestyn asiaa yhteiskehittämisen kulmasta, koska opintojeni aikana olen saanut nähdä, kuinka tehokasta se oikein ohjattuna on.

Tarkoituksena on ensin perehtyä aiheeseen teoreettisesti, sitten käsitellä asiaa tiimissä yhteiskehittämisen avulla ja siten luoda ammatillisempaa toimintaa lastensuojelun pienryhmäkodin arkeen

Opinnäytetyössäni keskeisiksi käsitteiksi nousevat lastensuojelu, omaohjaajuus, ratkaisukeskeisyys ja kiintymyssuhde.

2 Lastensuojelu

Lastensuojelu on laaja kokonaisuus. Ensisijaisesti lapsen vanhemmat tai huoltajat ovat vastuussa lapsen hyvinvoinnista. Lastensuojelun kuuluu puuttua tilanteisiin, joissa vanhemmat tai huoltajat eivät pysty vastaan lapsen hyvinvoinnista. Lastensuojelu sisältää lastensuojelulain määrittämiä tukitoimia lapsille ja perheille. Lastensuojelun perustehtävät ovat vaikuttaa lasten yleisiin kasvuoloihin, tukea vanhempia kasvatustehtävässään sekä varsinaiset lastensuojeluntehtävät. Hyvinvointialueet järjestävät lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua. (THL 2023.)

Lastensuojelun palvelujärjestelmä on laaja, se sisältää lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua, avohuollon tukitoimia, huostaanoton ja sijaishuollon sekä jälkihuollon. Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) määrittää, että hyvinvointialueiden on pidettävä huoli sosiaalihuollon suunnittelusta ja toteuttamisesta kyseisen lain mukaisesti. Koska lastensuojelulaki määrittelee niin vahvasti lastensuojelun toimintaa, sitä avataan omassa kappaleessaan.

2.1 lastensuojelu lainsäädännössä

Lastensuojelulain (2007/417) 1 luvun 4§:ssa määritellään tarkoituksiksi turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lastensuojelussa huostaanotto ja lapsen sijoittaminen sijaishuoltoon ovat viimeisjaisin keino, jota käytetään turvaamaan lapsen suotuisa kasvu ja kehitys. Lastensuojelulain (2007/417) pykälässä 49 määritellään, miten huostaanotto voidaan järjestää joko perhehoitona, laitoshuoltona taikka muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla.

Lastensuojelulain keskeisissä periaatteissa (§4) kerrotaan, että lastensuojelun on edistettävä lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia. Lastensuojelun on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa. Lastensuojelun on pyrittävä ehkäisemään lapsen ja perheen ongelmia sekä puuttumaan riittävän varhain havaittuihin ongelmiin. Lastensuojelun tarvetta arvioitaessa ja lastensuojelua toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.

Lastensuojelulain keskeisissä periaatteissa (54) kerrotaan myös, että lapsen etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten eri toimenpidevaihtoehdot ja ratkaisut turvaavat lapselle:

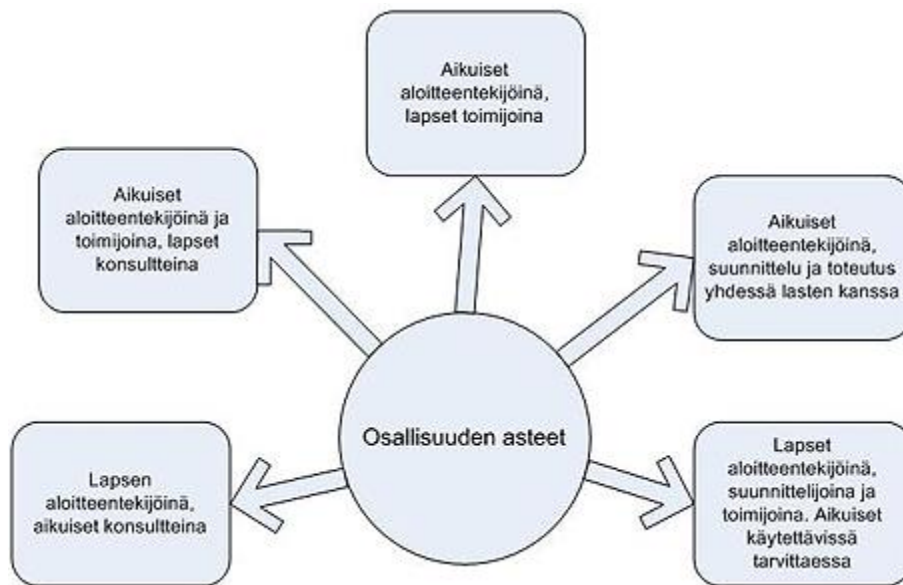
- 1) tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin sekä läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet; 2) mahdollisuuden saada ymmärtämystä ja hellyyttä sekä iän ja kehitystason mukaisen valvonnan ja huolenpidon;
- 3) taipumuksia ja toivomuksia vastaavan koulutuksen;
- 4) turvallisen kasvuympäristön ja ruumiillisen sekä henkisen koskemattomuuden;
- 5) itsenäistymisen ja kasvamisen vastuullisuuteen;
- 6) mahdollisuuden osallistumiseen ja vaikuttamiseen omissa asioissaan; sekä
- 7) kielellisen, kulttuurisen ja uskonnollisen taustan huomioimisen.

Lastensuojelussa on toimittava mahdollisimman hienovaraisesti ja käytettävä ensisijaisesti avohuollon tukitoimia, jollei lapsen etu muuta vaadi. Kun sijaishuolto on lapsen edun kannalta tarpeen, se on järjestettävä viivytyksettä. Sijaishuoltoa toteutettaessa on otettava lapsen edun mukaisella tavalla huomioon tavoite perheen jälleenyhdistämisestä.

2.1.1 Lapsen osallisuus

Lastensuojelulaissa luku 4 käsittelee lapsen osallisuutta. Siinä todetaan, että lastensuojelua toteutettaessa on selvitettävä lapsen mielipide ja toivomukset, huomioiden lapsen ikä ja kehitystaso. Siinä kerrotaan, että kaksitoista vuotta täyttäneelle lapselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi hallintolain (434/2003) 34 §:n mukaisesti häntä itseään koskevassa lastensuojeluasiassa. Siinä todetaan myös, että jos lapsen oman mielipiteen selvittäminen vaarantaisi lapsen terveyttä tai kehitystä, tai se on ilmeisen tarpeetonta, se voidaan jättää selvittämättä.

Lapsen osallisuuden kannalta on tärkeää, että lasten kanssa työtä tekeillä on valmiuksia ja kyky kuunnella ja havainnoida lasta. Kuviossa 1 kuvataan hyvin lapsen osallisuuden asteita (Oranen, 2022), joiden mukaan työntekijän on helpompi ymmärtää, millä asteella lapsi on ja, miten hänen kanssaan on hyvä toimia.

kuvio 1: Mikko Oranen, osallisuuden asteet (THL, lapset, nuoret ja perheet- yksikkö)

Nykyään lapsilla on paljon tietoa oikeuksistaan ja toki velvollisuuksistaankin. Enää lastensuojelussa ei ole sääntöjä kurinpitämiseksi, vaan sääntöjä luodaan yksilöllisesti ja lapsikohtaisesti huomioiden lapsen oma mielipide. Hyvänkohtelun-suunnitelmissa kerrotaan yksikkökohtaisesti, miten lasten osallisuus toteutetaan kyseisessä yksikössä.

2.1.2 Asiakassuunnitelma

Lastensuojelulain (2007/417) 6 luvun 30 §:ssä kerrotaan, että jokaiselle lastensuojelun asiakkaalle tulee tehdä asiakassuunnitelma, ja niitä on päivitettävä tarvittaessa, vähintään kerran vuodessa. Asiakassuunnitelmaan kirjataan ne asiat ja olosuhteet, joihin pyritään vaikuttamaan, perheen ja lapsen tuentarve, palvelut ja tukitoimet. Siihen kirjataan myös, jos asianomaisilla on eriäviä näkemyksiä. Asiakassuunnitelman laatimiseen osallistuvat lapsi, huoltaja sekä tarvittaessa lapsen muu laillinen edustaja ja lapsen huoltoon keskeisesti osallistuva taho.

Asiakassuunnitelman neuvottelussa on tärkeää, että omaohjaaja keskustelee asioista jo etukäteen sekä lapsen että omaisten kanssa, jotta hän voi nostaa heidän ajatuksiaan myös neuvottelussa esille. Neuvottelutilanteet voivat olla lapselle ja läheisille niin tunteellisia, että omat ajatukset eivät kulje selkeästi, ja siksi on hyvä, että omaohjaaja voi ammattilaisena tukea ja muistuttaa, mitä toiveita ja tarpeita kukin koki ennen neuvottelua.

Vanhemmille, joiden lapsi on otettu huostaan, on laadittava erillinen asiakassuunnitelma vanhemmuuden tukemiseksi, jossa arvioidaan palvelutarpeenarvioinnin lisäksi, millaista tukea perhe tarvitsee jälleen yhdistyäkseen.

2.1.3 Sijaishuolto ja rajoitukset

Lastensuojelulain luku 10 käsittelee sijaishuoltoa. Siinä on hyvin tarkkaan määritelty käsitteitä ja raamit sijaishuollon järjestämiselle. Lapsen terveyden tila on aina tutkittava sijoituksen alkaessa. Laissa määritellään, että lapselle on taattava ja sijaishuollon on tuettava sekä edistettävä yhteydenpitoa hänen läheisiinsä. Lapsella on oikeus käyttövaroihin, jotka hän saa käyttää haluamallaan tavalla, ja joiden annosta pidetään kirjaa. Laissa määritellään tilojen sopivuutta, työntekijän määrää ja koulutustasoa.

Rajoitukset sijaishuollossa on kirjattu lastensuojelulain lukuun 11. Koska sitä ei voi muunnella, liitän sen kokonaisuudessaan tähän: 61 a § (12.4.2019/541)

Tämän luvun rajoituksia voidaan käyttää vain, jos:

- 1) rajoitus on lapsen edun mukainen sekä oikeassa suhteessa lapsen ikään ja kehitystasoon nähden;
- 2) rajoitus on lapsen hoidon ja huolenpidon tai sijaishuoltoon johtaneen päätöksen tarkoituksen toteuttamisen kannalta perusteltu ja tarkoitukseen sopiva;
- 3) rajoituksen käyttäminen on välttämätöntä lapsen oman taikka muiden henkilöiden terveyden vakavan vaarantumisen vuoksi, ruumiillisen koskemattomuuden turvaamiseksi taikka merkittävän omaisuusvahingon ehkäisemiseksi;
- 4) rajoitus on oikeassa suhteessa suojeltavaan etuun nähden;
- 5) lapsen mielipide rajoituksesta on selvitetty 20 §:n mukaisesti, ellei se ole ilmeisen mahdotonta; ja
- 6) muut, lievemmat keinot eivät ole tilanteeseen soveltuvia.

Sen estämättä, mitä 1 momentin 3 kohdassa säädetään, yhteydenpitoa voidaan rajoittaa, jos lapsi vastustaa yhteydenpitoa.

Rajoitus on toteutettava turvallisesti lapsen ihmisarvoa kunnioittaen, hänen yksilöllinen tilanteensa, ikänsä, sukupuolensa ja kulttuuri- ja uskonnollinen taustansa huomioiden. Rajoituksen aikana on huolehdittava lapsen yksilöllisistä

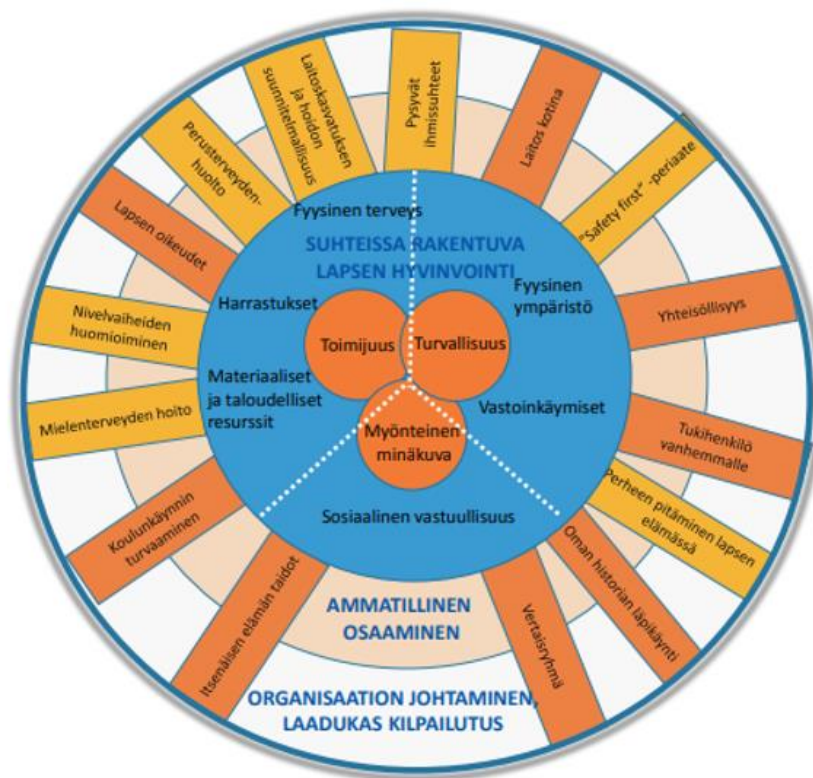
tarpeista ja perustarpeista. Rajoitus ei saa sisältää alistamista, kurittamista eikä muulla tavoin loukkaavaa kohtelua. Rajoituksen käyttö on lopetettava heti, kun rajoittaminen ei enää ole välttämätöntä. Rajoitusta ei saa käyttää rangaistuksena eikä sen käytöllä saa aiheuttaa lapselle vahinkoa tai haittaa.

Laissa määritellään rajoittamiseksi; yhteydenpidon rajoittaminen, aineiden ja esineiden haltuunotto, henkilön tarkastus, henkilön katsastus, omaisuuden ja lähetysten tarkastaminen, lähetysten luovuttamatta jättäminen, kiinnipitäminen, liikkumisvapauden rajoittaminen, eristäminen sekä erityinen huolenpito.

2.2 Sijaishuollon laitospedagogiikan ammatillisen osaamisen elementit

Yliruka ym. (2017) nostavat raportissaan esille toimivia menetelmiä ja lähestymistapoja laitostyössä, jotka ovat: Aggression Replacement Training® (ART), MDFT (Monimuotoinen tai multidimensionaalinen perheterapia), DDP® (Dyadic Developmental Psychotherapy®), motiivoiva haastattelu, DKT (dialektinen käyttäytymisterapia), mindfulness- tai tietoisuustaidot sekä narratiivinen työskentely. Yksikössä on käytössä näistä DDP, jonka kehittäjänä tunnetaan Dr. Daniel Hughes. Tässä haasteena on, se että tämänhetkisestä työyhteisöstä vain murto-osa on terapiaan kouluttautunut.

Ammatillisen osaamisen kulmakivenä nähdään vuorovaikutus ohjaajan ja lapsen välillä. Reflektiivinen ajattelu sekä omien arvojen ja toimintamallien tarkastelu on avain asemassa kasvatustyössä. Ohjaajan pitää osata perustaa toimintansa hoito- ja kasvatussuunnitelmaan ja säädellä suhteen sosiaalista läheisyyttä ja etäisyyttä. Ohjaajan on annettava suhteessa myös itsestään, eikä hän voi piiloutua ammatillisuuden rooliin, jotta suhde voi olla aidosti kasvatava. (Yliruka ym. 2017, 26-29.) Kasvatukseen kuuluu hoivaa ja huolenpitoa sekä sitoutumista ja solidaarisuutta (Cameron, Reimar & Smith 2016).

kuvio 2: Lastensuojelun terapeutin laitostkasvatuksen ammatillisen osaamisen elementit (Yliruka ym. 2017, 28.)

Kuviossa 2 kuvataan ammatillisen osaamisen elementtejä lastensuojelun terapeutin laitostkasvatuksessa. Se avaa katsojalleen, mitä kaikkea ohjaajan työhön kuuluu. Lastensuojelulaitoksissa työskentelevillä kaivataan kykyä tunnistaa lasten käytökseen vaikuttavia tunteita, tarpeita ja niiden taustalla olevia traumoja ja varhaisen vuorovaikutuksen puutteista johtuvia häiriöitä. Työntekijöiden tulee välttää pelkkää reagoimista lasten käytökseen. Sen sijaan heidän tulee tunnistaa, mistä käytös johtuu, kuten onko se normaalia reagoimista epänormaaliin tilanteeseen vai onko taustalla neurologisia tai psyykkisiä haasteita. On erittäin tärkeää, ettei kaikkea ”yli diagnostisoida”, vaan tunnetaan lapsen normaaliin kehitykseen kuuluvat erityispiirteet. Laitoksessa toteutettavaan terapeutinosaamiseen kuuluu luoda ja ylläpitää elinympäristö, jossa lapsi kokee turvaa ja suojelua ja, joka mahdollistaa sosiaalisten taitojen oppimista ja koulunkäyntiä sekä kiinnittymistä normaaleihin yhteisöihin kuten harrastuksiin. (Yliruka ym. 2017, 28.)

Oman historian läpikäynti on merkityksellistä lapsille, jotta he voivat rakentaa ehjää minuutta. Toimintamalleina voivat toimia esimerkiksi elämänjano ja sukupuoliyhteys, joiden avulla lapsi voi ohjaajan kanssa käydä läpi omaa historiaansa. Ohjaajan on tärkeää käsitellä myös oma historiaansa, koska kiintymyssuhdeyhteistyössä omat kiintymyssuhdemallit ja

kokemukset vaikuttavat työskentelyyn varsinkin, jos niitä ei ole itse käsitelty. On tärkeää, ettei asiakastyöhön tuoda mukaan omia malleja, vaan ollaan avoimia ja ammatillisia.

Laitoshoidon suunnitelmallisuus on hoidon kulmakiviä. Lapsille on tärkeää, että arjen struktuuri säilyy ohjaajista riippumatta. Usein arjen struktuuria jäsentävät ruokailut, siivouspäivät ja mahdolliset terapiat tai harrastukset. Yksikössä on nähtävillä viikko-ohjelma, jossa lukee yhteiset ohjelmat ja keitä ohjaajia on työvuoroissa. Jokaiselle lapselle tehdään heidän kanssaan viikko-ohjelma viikoittain, jossa näkyy tarkemmin juuri kyseisen lapsen menot ja tehtävät. (Nieminen ym. 2022.)

Itsenäisen elämän taitoja laitoshoidossa harjoitellaan päivittäin. Ohjaajat ohjaavat ja auttavat tarvittaessa kaikissa arjentoiminnoissa. Kaikki lapset harjoittelevat hygieniasta huolenpitoa, ruuanlaittoa, sosiaalisia suhteita ja arjenhallintaa omien hoito- ja kasvatussuunnitelmien mukaisesti. Tavoitteena voi myös olla, että lapsi oppii olemaan lapsi ja elämään ikätasoistaan elämää ilman aiemmin elämässä olleita vaateita itsenäisestä pärjäämisestä. (Nieminen ym. 2022.)

3 Omaohjaajuus

Omaohjaaja -nimike on käytössä monissa lastensuojelulaitoksissa. Se tarkoittaa sitä, että lapselle nimetään saapumisvaiheessa omaohjaaja tai oma ohjaajapari. He ovat sijoituksen ajan päävastuussa lapsen asioista. Omaohjaajan tehtävänä on usein auttaa lasta kotiutumaan laitokseen, rakentaa kokonaiskuvaa lapsen sen hetkisestä sekä aikaisemmasta elämästä ja hänen kasvuympäristöstään, luoda ja pitää yhteyttä viranomaisverkostoihin sekä rakentaa lapsen arkea laitoksessa jne. (Lastensuojelun käsikirja)

Vuorovaikutussuhde lapsen ja omaohjaajan välillä on erittäin merkityksellinen. Jotta omaohjaaja voi auttaa lasta, on hänen aktiivisesti kiinnitettävä huomiotaan heidän kahden väliseen vuorovaikutukseen. Omaohjaajuus ja sen luominen tapahtuu arjen askareissa, mutta sille on tärkeää varata myös ”laatu-aikaa”. Kannustavat katseet ja lämpimät halaukset luovat lapselle tunnetta, että hän on turvallisesti kotona. Timonen-Kallio ym. (2017, 26) näkevät vuorovaikutuksellisen suhteen omaohjaaja työnkulmakivenä.

Yksikön perehdytyskansiossa (2022) on selkeät ohjeet omaohjaajatyöskentelyyn kyseisessä organisaatiossa. Ajatuksena on, että omaohjaaja on se, joka on vastuussa omaohjattavansa arjen rakentamisesta yhdessä hänen läheisverkostonsa kanssa. Omaohjaaja on päävastuussa perhetyöstä ja ollessaan estynyt sitä itse hoitamaan, hän delegoi sen selkeästi toiselle työntekijälle.

Perehdytyskansiossa todetaan seuraavaa:

KÄYTÖSSÄ OLEVAT MENETELMÄT JA TYÖKIRJAT, JOTKA LUOVAT VALMIIN POLUN OMAOHJAAJATYÖSKENTELYYN:

Kiintymyssuhdetyön ohjaavana kokonaisuutena toimii kirja ”DDP-Aapinen” sekä opas ”Aina voi korjata, -DDP -menetelmän integrointi työyhteisöön”.

Käsi kädessä- omahoitajatyöskentelyn työkirja sijoitetun lapsen traumahoiton ja kiintymyssuhdetyön tukemiseen. Käsi kädessä antaa lapselle työkaluja tunnetyöskentelyyn ja keinoja tunteiden käsittelyyn. Työkirja pohjautuu kognitiivisen käyttäytymispsykoterapian (KKT) menetelmiin.

Käsi kädessä-perhetyön työkirja on tarkoitettu sijoitetun lapsen vanhemman kanssa tehtävän perhetyön tukemiseen. Työkirjan avulla on tarkoitus vahvistaa positiivista vanhemmuutta ja luoda pohja vuorovaikutteiselle perhetyölle. Työkirja pohjautuu kognitiivisen käyttäytymisterapian (KKT) ja ratkaisukeskeisen terapian menetelmiin.

Siivet- itsenäistyvän nuoren tunnetyöskentelyn voimavaratyökirja on tarkoitettu sijaishuollossa asuvan nuoren itsenäistymisen tukemiseen. Itsenäiseen elämään tarvitaan paljon konkreettisia elämänhallinnan ja talouden taitoja. Ajatukset ja tunteet ohjaavat vahvasti toimintaamme, ja siksi tunnetyöskentelyn taidot ovat hyvin merkittävässä roolissa. Työkirja antaa itsenäistyvälle nuorelle keinoja ja mahdollisuuksia ajatuksen, tunteen ja toiminnan yhteyden tsa-painoon. (Nieminen ym. 2022.)

Kuvioissa 3 ja 4 on avattu, mitä ohjaajan perustyöhön kuuluu lastensuojeluyksikössä.

kuvio 3: Ohjaajana lastensuojeluyksikössä (perhdytyskansio 2022.)

kuvio 4: Perustehtävä (perhdytyskansio 2022.)

4 Ratkaisukeskeisyys

Voimavaraistavien toimintatapojen taustalla on ratkaisukeskeisyys. Ratkaisukeskeisen terapian juuret löytyvät 1970-80-luvun lyhyt- ja perheterapeuttisista terapiasuuntauksista. Toki viitteitä on ollut jo 1960-70-luvulla amerikkalaisen psykiatri Milton Ericksonin MRI (Mental

Research Institute) lyhytterapiakeskuksessa. Terapiassa keskitytään tulevaisuuden toiveisiin ja tavoitteisiin, pohditaan aiempia onnistumisia, joka tuo toiveikkuutta uusien haasteiden edessä. Ongelmat yritetään muuntaa tavoitteiksi tai muutostoiveiksi. (Aarnisalo & Mattila 2020, 178).

Suomessa ratkaisukeskeisyyden uranuurtajia ovat olleet Ben Furman ja Tapani Ahola. Ratkaisukeskeisyys on laaja käsite. Siinä ongelmat ja haasteet käännetään tavoitteiksi. Toiminnan taustalla on ajatus, ettei ongelmiin ja epäkohtiin tarvitse jumiutua, vaan myönteiset muutokset ovat mahdollisia. Olennaista on miettiä yhdessä. Ratkaisukeskeinen ajattelu on tapa elää ja nähdä maailma, tapa olla vuorovaikutuksessa. (Furman & Ahola 1993; Riikonen & Smith 1998; Malinen 2001; Furman & Ahola 2007.)

Ratkaisukeskeisyydessä asiakaslähtöisyys on kulmakivi. Asiakkaan kanssa keskustellaan tasa-vertaisena, ja tieto on asiakkaan ja ammattilaisen yhdessä rakentamaa. Tavoitteena on tukea asiakasta löytämään omia voimavaroja ja vahvuuksia, joita käyttämällä yhdessä asetettuihin tavoitteisiin päästään. (Furman & Ahola 1993; Riikonen & Smith 1998; Malinen 2001; Furman & Ahola 2007.)

Ratkaisukeskeisyydessä uskotaan, että pienetkin onnistumiset ovat tärkeitä. Siinä kohdistetaan katsantoa vahvuuksiin ja uskotaan niiden kasvavan sen huomioimisen myötä. Toivo ja unelmien luominen koetaan tärkeäksi ja merkitykselliseksi ratkaisukeskeisessä työotteessa. Kun asiakkaan omia vahvuuksia tuetaan, kehittyvät samalla myös heikommat alueet hänen elämänhallintataidoissaan. (Vuokila-Oikkonen & Keskitalo 2018, 167.)

Ratkaisukeskeisyydessä huomiota kiinnitetään positiiviseen, kuten siihen, mikä siinä hetkessä on jo hyvin, ja missä kaikessa ihminen on jo onnistunut. Kun on yhdessä saatu näkemystä jo elämässä olevista positiivisista asioista, pohditaan, miten niitä voidaan hyödyntää. Ammattilaisella ei ole valmiita vastauksia ongelmiin, vaan yhdessä keskustellen asiakas löytää vastaukset itsestään. (Civil 2018, 101.)

Hyödyntäminen kuuluu ratkaisukeskeisyyteen vahvasti. Sillä tarkoitetaan sitä, että ammattilainen tunnistaa ja hyväksyy asiakkaan viitekehyksen ja työskentelee siinä. Viitekehyksen hyväksymisellä tarkoitetaan sitä, että aidosti kuullaan, missä tilanteessa asiakas on ja toimitaan sen mukaisesti. Huomioidaan esimerkiksi kriisinvaiheet ja toimitaan asiakkaan rytmisesti. Ratkaisun kehittäminen nähdään ratkaisukeskeisen työskentelyn tehtävänä. (Civil 2018, 101.)

5 Kiintymyssuhde

Kiintymyssuhdeteorian takana on Sigmund Freud, John Bowlby sekä Mary Ainsworth. Freud perusti psykoanalyysin, josta kiintymyssuhdeteorian juuret ovat lähteneet versomaan (Sinkkonen 2018). John Bowlbyn ajattelussa, lapsen varhaiskehitystä säätelee turvallisuuden tarve ja pyrkimys pysyä mahdollisimman lähellä hoivaavaa aikuista vaaratilanteessa. Siten muodostuu työskentely- tai kiintymismalli, mikä jäsentää ihmissuhteiden kokemista ja informaation käsittelyä. Pienen lapsen työskentelymallin keskeisiä piirteitä ovat lapsen käsitys siitä, miten aikuinen hänen aloitteisiinsa reagoi ja miten hyväksyttävä hän on aikuisen silmissä. (Holmberg & Kähkönen 2020, 58.) Ainsworth loi jo vuonna 1940 turvallisen perustan (secure base) käsitteen. Hän luokitteli riippuvuussuhteet neljään osaan, jotka ovat turvallinen riippuvuus, itsenäinen turvallisuus, kypsytön riippuvainen turvallisuus sekä kypsä turvallinen riippuvuus. Ainsworth ja Bowlby tekivät yhteistyötä vuodesta 1950 alkaen ja loivat varhaisen kiintymyssuhteen tutkimisen perustaa. (Sinkkonen 2018).

Kiintymyssuhdemallissa kiintymyssuhteet jakautuvat; turvallinen -, ristiriitaisesti turvaton-, välttelevä turvaton- sekä jäsentymättömään kiintymyssuhdemalliin. Turvallisessa kiintymyssuhteessa lapsi on voinut kiinnittyä turvallisiin hoitajiin lapsena ja osaa aikuisena luottaa toisiin ihmisiin. Ristiriitaisesti turvattomassa kiintymyssuhteessa vauva on elänyt epäjohdonmukaisessa tunneilmapiirissä, jossa hoivaajan toiminta ja käytös ei ole ollut ennalta arvattavaa. Aikuisuudessa se näkyy ahdistuksena ja herkkyytenä uupua. Välttelevässä ja turvattomassa kiintymyssuhdemallissa vauva on elänyt tunneilmapiiriltään köyhässä ympäristössä, jossa hänen tarpeisiinsa ei ole osattu vastata. Aikuisuudessa se näyttäytyy kyvyttömyytenä tunnistaa omia ja muiden tunteita ja tarpeita. Kaottisessa eli jäsentymättömässä kiintymyssuhdemallissa vauva on elänyt hyvin epäjohdonmukaisessa ja lapsen kannalta vahingollisessa ympäristössä. Usein näissä tilanteissa on läsnä päihteet sekä väkivaltaisuus. Tämä on kiintymyssuhdemalleista harvinaisin ja aikuisuudessa se näyttäytyy monina haasteina ihmissuhteissa. (Terveyskirjasto 2020.)

Yleisin diagnoosi sijaishuollossa oleville lapsille on kiintymyssuhdehäiriö. Suhde ensisijaisesti hoitavaan aikuiseen on vakavasti häiriintynyt. Kiintymyssuhdehäiriö vaikuttaa monesti lapsen tapaan tulla suhteeseen, hakea apua, ottaa apua vastaan, antaa tukea ja lohtua. Avun pyytäminen toisilta on heille hankalaa, eivätkä he halua myöntää tarvitsevuuttaan ja heidän on vaikea asettua sijaishuollossa hoivattaviksi. Kiintymyssuhdehäiriöiset lapset ovat jatkuvasti puolustuskannalla, yrittävät hallita tilanteita. He eivät yleensä luota kehenkään, koska he tietävät kokemuksesta, että aikuiset eivät ole luotettavia hoitajia eikä kaottinen ja ennakoimaton maailma vastaa heidän tarpeisiinsa. Vähitellen tilanteen rauhoittuessa, alkavaa pettymyksen ja hylätyksi tulemisen pelko nousta pintaan. Ohjaajat ottavat lapsen tunteet vastaan,

sekä toimivat niiden säiliönä, auttaen siten lasta tunnistamaan ja hallitsemaan tunteitaan. (Värri 2022.)

Kiintymyssuhdetyössä jokainen lapsi on arvokas juuri sellaisenaan, ja jokaista lasta kohdellaan hyväntahtoisesti. Jokaisella lapsella on mahdollisuus kiinnittyä valitsemaansa aikuiseen, joka voi olla kuka tahansa tiimin jäsen, ensisijaisesti kuitenkin omaohjaaja. Aikuinen on aina vastuussa suhteen luomisesta ja hän johtaa suhdetta ja lapsen on reagoitava aikuiseen, eikä toisinpäin. Riittävä psykologinen turvallisuudentunne rakentaa suhdetta eteenpäin. Suhteen rakentamisessa keskeistä on aikuisen hyväntahtoisuus ja luottamuksen arvoisena oleminen. Häpeän tuottamista vältetään. Vasta kun lapsi kokee olevansa riittävän turvassa, hän antaa hoivata itseään. Aikuisen tehtävänä on lapsen tarpeiden tunnistaminen ja niihin vastaaminen sekä hoiva ja huolehtiminen. Omaohjaaja (tai kiintymyssuhteen kohde) tarjoaa lapselle aikaa ja mahdollisuuksia suhteen rakentamiselle näitä ovat esimerkiksi omaohjaaja-aika, työskentelyaika, perheiltoja ym. (Värri 2022.)

Humanan Puro yksikön 20-vuotisseminaarissa (ks. Nieminen ym. 2022.) lastenpsykiatri Christer Häggvist painotti osuudessaan, kuinka jokaisen lastensuojelunpiirissä olevan lapsen suurin pelko on hylätyksi tulemisen pelko. Se haastaa työntekijät näyttämään lapsille heidän merkityksellisyyttään ja sitä, että he eivät tule hylkäämään. Yksikön hyvää kohtelua koskevassa suunnitelmassa mainitaan, että kohtaamme ihmiset irrallisina teoistaan. Se kuvaa hienosti sitä, miten tavoitteenamme on, että jokainen lapsi kokisi olevansa hyvä juuri sellaisena kuin on. Kiintymyssuhteissaan haasteita kokeneiden lasten kanssa työskennellessä siis avainasemassa ovat kiintymyssuhteen luominen ja ylläpitäminen.

Kiintymyssuhteen rakentuminen vie aikaa, mutta suunnitelmallinen omaohjaajatyöskentely tukee kiintymyssuhteen luomista. Kun ollaan aidosti läsnä ja kiinnostuneita ihmisestä, ja tartaan hänen kontaktirytyksiinsä mahdollisimman reaaliajassa, luodaan hyvä pohja kiintymyssuhteen synnylle.

6 Opinnäytetyön toteuttaminen

6.1 Opinnäytetyön tavoitteet ja kehittämiskysymykset

Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää lastensuojelun sijaishuollossa toteutettavaa ammatillista työtettä yhteiskehittämisen avulla eräässä eteläsuomalaisessa lastensuojeluyksikössä.

Tähän tavoitteeseen vastataan seuraavien tutkimuskysymysten kautta:

1. Miten ammatillisuus ilmenee nykyisessä lastensuojelun pienryhmäkodissa?
2. Millaisia hyvin toimivia käytäntöjä ja menetelmiä yksikössä toteutetaan?
3. Miten ammatillisuutta halutaan kehittää yhteiskehittämisen prosessin tuloksena?

6.2 Opinnäytetyön toimintaympäristö

Opinnäytetyön toimintaympäristönä toimii lastensuojelun erityisyksikkö Etelä-Suomessa. Kyseinen yksikkö on erikoistunut käytöksellään vahvasti oireilevien, kiintymyssuhteissaan traumatisoituneiden sekä psyykkisesti oireilevien lasten ja nuorten hoitoon ja kasvatukseen.

Yksikkö on osa laajempaa organisaatiota, mutta tässä opinnäytetyössä keskitytään kyseiseen yksikköön. Yksikössä toimii yksikönjohtaja, vastaava ohjaaja, vastuusairaanhoitaja ja kuusi ohjaajaa. Yksikön työntekijät ovat koulutukseltaan lähihoitajia, sairaanhoitajia, sosionomeja sekä fysioterapeutteja. Henkilökuntaan kuuluu yksikönjohtaja, joka tekee 50 % toimistotyötä ja 50 % ohjaustyössä sekä kahdeksan (8) ohjaajaa. Yksikössä tehdään kolmivuorotyötä. Yöaikaan yksikössä on yksi ohjaaja, ja päivisin lasten määrästä ja heidän tarpeistaan riippuen yhdestä neljään ohjaajaa.

Yksikkö on seitsenpaikkainen. Asukkaiden iät olivat tutkimuksen alkamishetkellä 10-17 vuotta. Opinnäytetyön prosessin aikana kaikki asukkaat ovat pienryhmäkodin puolella, vaikka fyysisesti yksi asui itsenäistyvien asunnossa.

6.3 Menetelmälliset ratkaisut

Opinnäytetyössä sovelletaan toimintatutkimuksen ja yhteiskehittämisen elementtejä. Toimintatutkimuksellisessa otteessa on olennaista osallistaa työyhteisön jäsenet yhdessä tutkimaan, arvioimaan ja kehittämään uusia toimintatapoja. Yhteiskehittämisessä korostuu yhteinen uuden tuottaminen esimerkiksi työpajatyöskentelyn avulla.

Aineisto opinnäytetyöhön kerättiin kvalitatiivisella eli laadullisella tutkimusmenetelmällä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa korostuu kokemusten, tulkintojen käsitysten tai motivaation tutkiminen ja ihmisten näkemysten kuvaus. Aineistoa käsitellään induktiivisesti, aineistolähtöisesti. Aineistoa verrataan aiempaan teoretietoon. (Kallinen & Kinnunen, 2022.) Kehittämisen prosessin aikana haluttiin löytää ohjaajien ideoita ja toiveita, joten työpajat olivat luotettava vaihtoehto tiedonhankintaan.

Koska tehokkaaseen ryhmätyöskentelyyn ja yhteiskehittämiseen kuuluu keskeisesti fasilitointi, valmentava ohjaaminen, on tärkeää, että opinnäytetyöntekijä osaa toimia fasilitoijana.

Fasilitoijan vastuulla on, että toiminta on suunnitelmallista ja tasavertaista ja opinnäytetyöntekijällä on usko siihen, että ryhmästä löytyy tarvittava tieto. (Schwarz 2017, 23.) Opinnäytetyöntekijä osallistuu toimintaan ja luo työpajoihin voimaannuttavaa ja turvallista ilmapiiriä. Aktiivisesti toimimalla opinnäytetyöntekijä saa muita osallistujia rohkaistumaan ja osallistumaan prosessiin. Opinnäytetyöntekijä hyödyntää omaa kokemustaan, koska hän tuntee kulttuurin sisältä päin. (Heikkinen 2010, 19-20.)

Toimintatutkimukselle ominaista on, että tiedon keruu, aineiston analyysi ja työn muuttaminen tapahtuvat yhtäaikaaisesti. Toimintatutkimus aloitetaan yleensä yhteisellä suunnittelulla ja nykytilan kartoituksella sekä selvittämällä, mikä on lähtötilanne, työntekijöiden ja mahdollisesti asiakkaiden kanssa. Prosessin kuluessa määritellään tavoitteet ja edellytykset, miten tavoitteisiin voidaan päästä. Itse tutkimus tapahtuu syklisesti, suunnitellen, kokeillen, havainnoiden ja taas kokeillen. Havainnointi on systemaattista käyttäen erilaisia menetelmiä. (Salonen, Eloranta, Hautala & Kinos 2017.)

6.3.1 Työpajat

Työpaja menetelmän tarkoituksena on tiedon jakaminen, lisääminen, syventäminen ja prosessointi (Haukijärvi, Kangas, Knuutila, Leino-Richert & Teirasvuo 2014, 9). Työpaja valittiin opinnäytetyön menetelmäksi, koska se osallistaa tehokkaasti. Siinä ensin esitellään aihe ja sitten jakaudutaan pienryhmiin. Jokainen ryhmä saa tehtäväkseen keskustella tietystä teemasta ja sitten alustaa siitä pienen esittelyn, joka vielä käydään koko ryhmässä läpi. Tällä tavoin myös hiljaisemmat saavat äänensä kuuluville. (Haukijärvi ym. 2014, 34-35.)

Työpajoissa oli merkityksellistä, että ne pidettiin tiimipäivien yhteydessä, jolloin jokainen työntekijä sai olla niissä mukana. Tämän mahdollisti suunnitelmallisuus ja yhteistyö esihenkilön kanssa, joka järjesti opinnäytetyöntekijän toivoman ajan työpajoille.

Suunnitellussa työpajatyöskentelyssä osallistetaan työntekijöitä ja sovelletaan yhteiskehittämisen periaatteita. Yhteiskehittämisessä luodaan yhdessä ja tavoitteellisesti uutta tietoa halutusta asiasta. (Pöyry-Lassila 2017, 26-27). Onnistuneessa yhteiskehittämisen hankkeessa osallistujien hyvinvointi ja osallisuuden tunne lisääntyvät ja toiminta on mielekästä. Yhteiskehittämisen voidaan nähdä lisäävän laatua siten, että yhteistä tietoa ja ymmärrystä jaetaan ja asiaa käsitellään syvemmin. (Hirvikoski, Äyväriäinen, Hagman, Wolsteen 2018.; Pöyry-Lassila 2017, 26-27.)

Yhteiskehittämisessä osallistujia tulee informoida ymmärrettävästi. Prosessi etenee vaiheittain ja siihen kuuluu aluksi tutustuminen ja luottamuksellisen ilmapiirin luominen. Sitten

kokemuksia aletaan sanoittaa dialogisesti, ja lopulta prosessissa nousseet asiat nähdään tuloksina. Merkityksellistä on, että jokainen saa osallistua, ja jokaiselle mahdollistetaan oman äänensä kuulluksi tuleminen. (Isola, Kaartinen, Leemann, Lääperi, Schneider, Valtari & Keto-Tokoi 2017, 32-33.)

6.3.2 Alkukysely

Sähköinen kyselylomake valittiin menetelmäksi työn laadun vuoksi. Ohjaajan työssä on vaikea tietää, milloin haastatteluita olisi voinut työaikana onnistuneesti pitää, koska lasten tarpeet menevät aina kaiken muun edelle. Projektin aikana yksikössä oli henkilöstö- ja asukasmuutoksia, jotka tekivät työolosuhteet tavallista arvaamattommiksi. Kyselyn laatiminen Formsilla on nopeaa, ja kyselyyn osallistuja voi itse arvioida, milloin hänelle on sopiva hetki vastata kyselyyn. Koska kyselyn vastaukset ovat reaaliajassa näkyvillä kyselyntekijälle, hän voi heti aloittaa vastausten kokoamisen ja käsittelyn. (Berndtson & Lounasmaa 2004.)

Kyselyssä haasteena on, että kyselyin kerätty tieto jää usein pintapuoliseksi. Opinnäytetyössä tämä huomioitiin siten, että kyselystä saatu aineisto analysoitiin nopeasti ja siitä saatu tieto jaettiin kaikille projektiin osallistuneille ja aiheista käytiin yhteistä keskustelua, jolloin voitiin asioihin paneutua tarkemmin. Kyselypohjan tekijän on tärkeä perehtyä aiheeseen ja suunnitella kysymykset niin, ettei niihin jää väärin ymmärryksen mahdollisuutta. (Ojanen, Moilanen & Ritalahti 2015.)

Kyselylomake sisälsi yhden suljetun monivalintakysymyksen ja kuusi avointa kysymystä. Avomilla kysymyksillä oli tavoitteena saada näkemys vastaajien ajatuksista asiaan liittyen ja löytää uusia näkökulmia ja kehittämisehdotuksia. (Heikkilä 2008, 50-51.)

Alkukyselyn tavoitteena oli kartoittaa työntekijöiden koulutusta, työkokemusta lastensuojelun kentällä ja jo käytössä olevia toimintamalleja ja menetelmiä sekä toiveita, mihin voitaisiin luoda uusia toimintamalleja. Kysely lähetettiin vakituistentyöntekijöiden lisäksi määräaikaikaisille työntekijöille, jotka prosessin aikana tekivät yli 50 % työaika.

6.4 Toteutus

Opinnäytetyön toteuttaminen käynnistyi tutkimusluvan hakemisella kohdeorganisaatiosta. Opinnäytetyön yhteiskehittämisen toteutus aloitettiin maaliskuussa 2023. Koko tiimi oli paikalla tiimipalaverissa, jossa esiteltiin alkavaa tutkimuksellista kehittämisprosessia.

Toteutus- ja havainnointivaihe sijoittui maaliskuulle 2023. Silloin opinnäytetyöntekijä toteutti alkukyselyn sekä työpajoja. Tutkimukselliseen kehittämisprosessiin osallistuvat

valittiin tarkoituksenmukaisella otannalla. Tiedonantajiksi valittiin eri alojen ammattilaisia. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 85)

Opinnäytetyön tiedonkeruuseen osallistuville lähetettiin sähköpostitse tutkimustiedote (liite 1), jossa kerrottiin tutkimuksen tarkoituksesta, osallistumisen vapaaehtoisuudesta sekä mahdollisuudesta keskeyttää tutkimukseen osallistuminen koska tahansa. Tämän jälkeen osallistujilta pyydettiin kirjalliset suostumukset tutkimukseen osallistumisesta.

Työpajatyöskentelyssä menetelminä käytettiin minuuttikierrosta sekä ideariihettä. Minuuttikierroksessa on ideana se, että jokainen saa minuutin ajan kertoa omia ajatuksiaan aiheesta. Se auttaa jokaista osallistujaa kiinnittymään käsiteltävään aiheeseen. Ideariihessä jokainen saa ensin kirjoittaa sanoja aiheeseen liittyen, joita sitten kierroksen päätyttyä jalostetaan yhdessä ideoiksi.

Alkukysely lähetettiin projektiin osallistuville ensimmäisen työpajan jälkeen, koska haluttiin, että osallistujilla on selkeä käsitys opinnäytetyön tarkoituksesta ja että heillä on ollut aikaa käsitellä asiaa jo omissa mielissään. Alkukyselyssä oli tarkoituksena saada jokainen projektiin osallistuva miettimään ammatillisuutta omasta näkökulmastaan.

6.4.1 Ensimmäinen työpaja

Opinnäytetyöntekijän ollessa osana työyhteisöä, ei ensimmäisessä pajassa kulunut aikaa luottamuksellisen ja avoimen ilmapiirin luomiseen, joka usein on tärkeä osa työpajamenetelmiä käytettäessä. Ryhmän yhteishenki oli avoin ja luottamuksellinen, joten tärkeintä oli kerrata, millaista yhteiskehittämisen hanketta oli suunniteltu.

Ensimmäisessä työpajassa, työyhteisön tiimipäivässä 2.3.2023, esiteltiin opinnäytetyön tavoitteita ja toteutustapaa osallistujille PowerPoint dioiden avulla (liite 2), jotta kaikille muodostuisi yhtenäinen käsitys kehittämisen kohteista. Yhteiskehittäminen aloitettiin minuuttikierroksen avulla. Minuuttikierron nauhoitettiin opinnäytetyöntekijän puhelimella. Opinnäytetyöntekijä litteroi äänitteen samana päivänä, nauhoitetta kuunnellen tietokoneelle ja poisti äänitteen puhelimestaan. Minuuttikierroksen päätyttyä palattiin vielä opinnäytetyöntekijän suunnitelmiin jatkosta ja osallistujilla oli mahdollisuus esittää kysymyksiä. Osallistujat eivät esittäneet kysymyksiä, yksi osallistujista totesi:

”Hyvin kiteytetty, jäädään innolla odottamaan, mitä tehtäviä meille nakitat.”

Ensimmäiseen työpajaan osallistui opinnäytetyöntekijän lisäksi kuusi tiimiläistä. Kun minuuttikierron osittain litteroitiin, saatiin 80 sanaa. Opinnäytetyöntekijä käytti jokaista sanaa vain

kerran raakaversiota kirjattaessa. Tavoitteena oli löytää, mitä kaikkia ajatuksia otsikot herättivät.

6.4.2 Alkukyselyt

Opinnäytetyön alkuvaiheessa toteutettiin alkukysely (liite 3), jossa kartoitettiin työntekijöiden koulutusta, työkokemusta lastensuojelun kentällä ja jo käytössä olevia toimintamalleja ja menetelmiä sekä toiveita, mihin voitaisiin luoda uusia toimintamalleja.

Alkukysely toteutettiin, jotta jokainen projektiin osallistuva saisi rauhassa paneutua asiaan ja nostaa esille itselleen merkityksellisiä huomiota. Kun alkukysely käytiin toisessa työpajassa läpi, saatiin tieto jaettua henkilökohtaiselta tasolta koko ryhmälle.

Alkukysely toteutettiin Forms-kyselyllä, joka lähetettiin jokaisen osallistujan työsähköpostiin ja vastausaikaa annettiin kaksi viikkoa, jotta kaikilla olisi aikaa rauhassa vastata kyselyyn työaikana. Kyselyitä lähetettiin yhdeksälle mahdolliselle vastaajalle. Kyselyyn tuli nopeasti kahden työntekijän vastaukset. Opinnäytetyöntekijä laittoi vielä muistutuksen yksikössä olevaan kirjausjärjestelmä DomaCareen keskustelu osioon, jotta saisi myös muilta vastauksia. Muistutuksen jälkeen vastauksia tuli vielä neljältä henkilöltä. Alkukyselyn vastauksia saatiin exel-
taulukon viisi sivua.

6.4.3 Toinen työpaja

Toinen työpaja järjestettiin työyhteisön tiimipäivänä 6.4.2023. Paikalla oli opinnäytetyöntekijän lisäksi viisi tiimiläistä. Työyhteisölle esiteltiin ensimmäisen työpajan minuuttikierroksen koonti sekä alkukartoituskyselyn tulokset powerpoint-esityksenä (liite 4). Tiimi jaettiin kahden pienryhmään, joissa molemmissa oli kolme henkilöä. Työmenetelmänä käytettiin ideariihä alkukartoituskyselystä ja minuuttikierroksesta sekä yhdessä nostetuista pääaiheista, jotka olivat avoimuus ja väkivalatilanteiden ennakointi.

Jokainen ryhmä dokumentoi ideariihessä nousseet asiat kirjallisesti papereille (liite 5). Toinen ryhmä teki tehtävän mindmap-tyylisesti ja toinen ryhmä tuotti aineiston lausetasoisesti ranskalaisilla viivoilla. Ryhmillä oli aikaa keskusteluun viisitoista minuuttia ja se koettiin yhdessä riittäväksi ajaksi. Kun ryhmät olivat valmiita, käytiin yhdessä läpi luotu aineisto, jolloin jokaisella oli vielä mahdollisuus nostaa omia ajatuksiaan ja ideoitaan esille. Opinnäytetyöntekijä nauhoitti yhteisen keskustelun. Opinnäytetyöntekijä osittain litteroi äänitteen samana

päivänä, nauhoitetta kuunnellen tietokoneelle ja poisti äänitteen puhelimestaan. Osittain literoitua aineistoa kertyi kaksi sivua.

6.5 Aineiston käsittely

Työpajoista tehtyä työskentelyä ja siitä saatua materiaalia sekä kyselyn tuloksia arvioidaan muuhun näyttöön perustuvaan aineistoon vertailemalla. Aineiston analyysissä hyödynnetään sisällönanalyysin periaatteita. Aineistoa pelkistetään, eli huomioidaan olennaiset ja toistuvat osat aineistosta ja luodaan niistä teemoja. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117-122.) Tässä opinnäytetyön teemoittelussa aineisto jaetaan ryhmiin, kuten: läsnäolo, avoin keskustelu, rupattelu, empatia ja kohtaamiset, jotka muodostavat alaotsikon vuorovaikutuksellisuus.

Kun aineisto on jaettu ryhmiin aineistoa, vertaillaan Timonen-Kallio ym. (2017) lastensuojelun terapeuttisen laitospedagogian ammatillisen osaamisen elementteihin. Otsikoina oli terapeuttinen vanhemmuus, arkikeskeisyys, pedagoginen suhde, inklusio, lapsen erityisyyden tunnustaminen/tunnistaminen, oman työn kehittäminen, elämäntarinatyöskentely, toimijuuden vahvistaminen ja menetelmällinen osaaminen sekä terapiat.

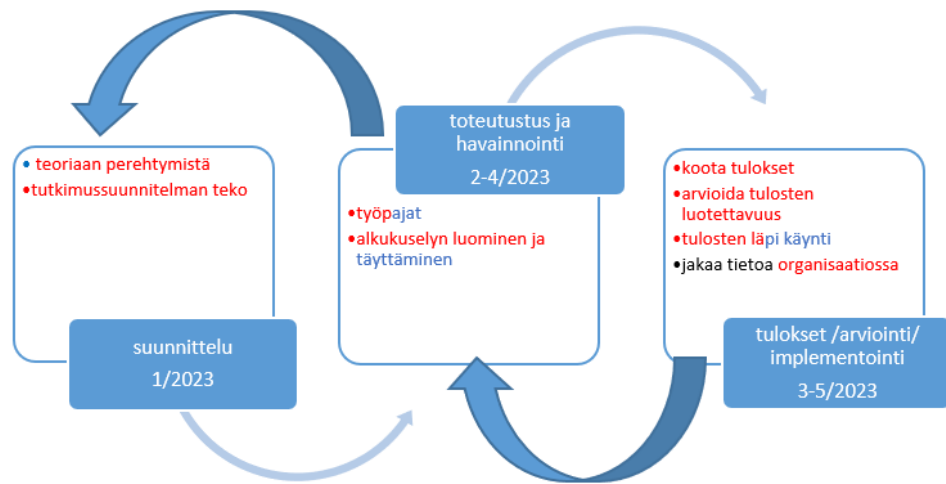

kuvio 5; Esimerkki teemoittelusta otsikolla arkikeskeisyys.

Useat vastaukset sopivat monen otsikon alle. Se kertoo siitä, kuinka moniulotteista ammatillisuus lastensuojelun laitospedagogiassa on. Muun muassa arkilähtöisyys (kuvio 5.) jaettiin alaotsikoihin vuorovaikutuksellisuus, suunnitelmallisuus sekä menetelmät.

Koska opinnäytetyö tulee olemaan julkinen, on tärkeää olla sensitiivinen jo kysymysten asettelussa ja tutkimuksen tulosten dokumentoinnissa, jottei kukaan asiakas tai työntekijä ole tunnistettavissa.

Aineisto säilytetään opinnäytetyöntekijän tietokoneella, jonka kansioihin ei pääse ilman salasanaa. Kirjallinen materiaali säilytetään opinnäytetyöntekijän lukollisessa kaapissa. Kun opinnäytetyö on arvioitu, hävitetään materiaalit lopullisesti ja jäljelle jää pelkkä opinnäytetyö.

Toimijana: **opinnäytetyöntekijä**, **työntekijä**, organisaatio

kuvio 6: Opinnäytetyön toteutuksen vaiheet

Opinnäytetyön toteutuksen vaiheet esitellään kuviossa 5. Kuviossa on selkeytetty värein toimijana olija. Jos tehtävällä on useampi toimija, jaettiin sana eriväreihin. Kuviossa nuolet näyttävät kuinka toimintatutkimukselle ominaisesti tiedon keruu, aineiston analyysi ja työn muuttaminen tapahtuvat yhtäaikaaisesti ja monen suuntaisesti.

7 Tulokset

7.1 Ensimmäisen työpajan tulokset

Ensimmäisessä työpajassa olleen minuuttikierröksen sanat koottiin sanapilviksi otsikoittain. Otsikot olivat: "Käytössä olevat menetelmät arjessa ja hyvät toimintamallit" (kuvio 6), "Mistä tilanteista puuttuu toimintamalleja?" ja "Ammatillisuuden vahvistaminen/kehittäminen".

kuvio 8: Sanapilvi aiheesta mistä tilanteista puuttuu toimintamalleja kysymyksestä.

Kolmas otsikko oli: ”Ammatillisuuden vahvistaminen/kehittäminen”. Myös tähän teemaan liittyvät vastaukset olivat lausetasoisia, joten pelkkä sanapilvi (kuvio 8) ei riitä niitä kuvaamaan.

Vastaukset olivat: jo olemassa olevien toimintamallien saaminen arkeen - aito hyödyntäminen, maalaisjärki ja tilannetaju, toimintatapoihin toivottiin kehitettävän joustoa, yhteisen punaisen langan löytyminen sekä tiimipäivät, joiden nähtiin jo vahvistavan ja kehittävän ammatillisuutta.

kuvio 9: Sanapilvi otsikolle ammatillisuuden vahvistaminen ja kehittäminen.

7.2 Alkukyselyn tulokset

Alkukyselyitä lähetettiin yhdeksälle henkilölle, ja vastauksia saatiin heistä kuudelta. Kyselyyn osallistuneiden taustatietoina kysyttiin työhistoriaa lastensuojelualalla. Vastaajista kolme on työskennellyt alalla 1-5-vuotta, yksi 5-10-vuotta ja kaksi (2) yli 10-vuotta. Koulutukset vastaajat olivat lähihoitaja (1), fysioterapeutti (1), sosionomi (2) ja sairaanhoitajaa (2).

Ensimmäinen kysymys oli: ”Millaisia toimintatapoja/- malleja käytät työssäsi?”. Vastaukset koottiin ensin yhteen ja sitten ne jaoteltiin määrien mukaisesti.

Vastauksista kolmesti nousi esille toiminnallisuus, dialogisuus sekä keskustelu. Kahteen kertaan nousi ratkaisukeskeisyys, läsnäolo, kuunteleminen ja PLACE-asenne. Yksittäisinä vastauksina nousivat aito kiinnostus lasten asioihin, huumori, DDP, shindo rentoutus- ja hengitysharjoitus, leikki, rupattelu, peilaus, ennakointi, struktuuri, hyväksi todettuja, johdonmukaisuus ja turvallisuus.

Toisena kysymyksenä oli: ”Mitkä ovat sinulle 3 tärkeintä toimintamallia/ -tapaa arjessa?”

Vastauksista nousi kolmella vuorovaikutus. Yksi vastaaja oli tarkentanut sen yhteisölliseksi vuorovaikutukseksi. Kahdesti nousi esille neljä toimintamallia, jotka olivat ratkaisukeskeisyys, dialogi/dialogisuus, Pace-asenne (toinen oli tarkentanut PLACE) sekä läsnäolo. Yksittäisinä

vastauksina nousi DDP, johdonmukaisuus, avoimuus, luottamus, rehellisyys, toiminnallisuus sekä roolien kautta lähestyminen.

Kolmantena kysymyksenä oli: ”Millaisiin tilanteisiin toivoisit toimintamalleja / uusia toimintamalleja?”

Vastauksissa nousi kahdesti esille aggression kohtaaminen. Ne olivat väkivallan kohtaaminen ja uhkatilanteet ennen väkivaltaa. Kahdesti nousi myös ammatillisen osaamisen hyödyntäminen. Toinen pohti, miten lapset saisivat parhaan hyödyn heidän ammatillisesta osaamisestaan ja toinen toivoi, että ohjaajien vahvuuksia hyödynnettäisiin vielä aktiivisemmin/selkeämmin. Läheisverkostot ja sosiaaliverkostot nousivat myös kahdesti esille. Kaivattiin yleisesti toimivia toimintamalleja lasten kanssa työskentelyyn ja omaohjaajahetkiin koettiin tarvetta ammatillille menetelmille keskustelun lisäksi. Resurssien oikeanlainen kohdentaminen, jotta lapsille saadaan optimaalinen hyöty siitä, nousi myös vastauksissa esiin. Vastauksissa nousi myös esiin selkeät raamit, joiden sisällä ohjaajat voivat hyödyntää omaa osaamistaan ja tehdä päätöksiä. Myös ryhmädynamiikan rakentaminen nousi kertaalleen esille.

Neljäs kysymys oli: ”Mitkä kolme asiaa lisäisivät mielestäsi tiimisi ammatillisuutta?” Sen vastauksia ei koottu, vaan ne esiteltiin sellaisinaan (kuvio 9), jotta työryhmä voisi valita seuraavassa tapaamisessa niistä kaikista haluamansa asiat, joihin jatkossa paneudutaan.

MITKÄ KOLME ASIAA LISÄISIVÄT MIELESTÄSI TIIMISI AMMATILLISUUTTA?

- Ymmärrys siitä, miten juuri minä vaikutan ja olen vuorovaikutuksessa. Yhteinen käsitys siitä, miksi teemme tätä työtä ja mitkä ovat meidän yksikön tavoitteet yleisesti ja lapsikohtaisesti.
- Sitoutuminen työmenetelmiin, avoin keskustelu, kuunteleminen
- Avoimuus, toisen mielipiteen kuunteleminen ja ymmärtäminen. asioiden jakaminen toisten kanssa
- Asioiden yhteinen läpikäynti, pelisäännöistä kiinnipitäminen, asiakaslähtöinen ajattelutapa
- Avoimuus - rehellisyys - itse ymmärrys
- Yhteisen punaisenlangan löytäminen, ammatillinen-avoin vuorovaikutus, ennakointi.

kuvio 10: Alkukyselyn kysymys, mitkä kolme asiaa lisäisivät tiimisi ammatillisuutta.

Kyselyn viimeinen osa oli: ”Sanavapaa, eli jos kysely/ opinnäytetyö herättää sinussa jotain ajatuksia tai ideoita, joihin toivot kiinnitettävän huomiota, niin tähän voit vapaasti kirjoittaa ajatuksiasi. Ja pyrin niitä huomioimaan.”

Osaan oli saatu yksi kommentti, joka oli yksiköissä tapahtuvat haastattelut /tuokiot, joissa lasten ääni kuuluville.

7.3 Toisen työpajan tulokset

Toisen työpajan ideariihen valittiin otsikoiksi väkivallan ennakointia ja avoimuus. Liitteenä 5 ryhmätöiden kuvat. Molemmat ryhmät esittelivät aikaansaannoksensa ja aiheista käytiin myös yhteistä keskustelua, jonka opinnäytetyöntekijä äänitti puhelimellaan ja osittain litteroi aineiston.

Väkivallan ennakoinnissa nähtiin tärkeänä strukturoitu arki, mutta kyky joustaa tilanteen mukaan. On siis tärkeää, että luodaan selkeitä päivä- ja viikko-ohjelmia ja pyritään niitä noudattamaan, mutta työvuorossa oleva ohjaaja joustaa tilanteen mukaan huomioiden lapsen edun, vireystilan ja hoito- ja kasvatussuunnitelman tavoitteet. Lapselle sanoittaminen koettiin myös tärkeänä tekijänä väkivallan ennakoinnissa. Esimerkkinä oli;

Jos poikkeava tilanne, sanoittaminen auttaa ennakoimaan tilanteita.

Varsinkin jos tilanteessa joustetaan, koettiin tärkeänä, että lapselle sanoitetaan, miksi näin tehdään. Kuten;

Huomaan, että sulla on kova nälkä ja sua siksi taitaa kiukuttaa, niin otetaan sulle banaani ja katsotaan myöhemmin läksyjä.

Siispä joustetaan päiväohjelmasta ja kerrotaan selkeästi, miksi niin tehdään, koska muuten lapset ottavat sen uudeksi normaaliksi. Työkaverille sanoittaminen koettiin myös merkityksellisenä. Kerrotaan siis työkaverille, miksi toimin tietyllä tavalla tietyssä tilanteessa. Siinä tärkeänä nähtiin rohkeus kommunikoida avoimesti. Myös rohkeus ohjata ja puuttua työkaverin toimintaan esimerkiksi konfliktitilanteissa koettiin tärkeänä osana ennakointia. Keskustelussa nousi esille sen tärkeys, että työkaveria ei ohjata lasten edessä vaan aina heidän tietämättä, jotta ei syödy työkaverin ammatillisuutta. Reflektointi nousi myös keskustelussa esille. Koettiin tärkeäksi mahdollistaa omantyön reflektointi myös keikkatyöntekijöille. Päätettiin tiimim�istioon kirjata, että jokaisessa työvuorossa on jokaisella oikeus pyytää työkaverilta hetkeä, jossa voi reflektoida. Varsinkin väkivaltatilanteiden ennakoinnissa tämä nähtiin tärkeänä, koska ne koettiin pääosin johtuvan ohjaajan toiminnasta siinä hetkessä. Näin ollen ohjaaja on

aina töissä ollessaan vastuussa vuorovaikutuksen rakentumisesta ohjattavan kanssa, ja siksi on tärkeää reflektoida omaa työskentelyä, jotta voi siinä kehittyä.

Avoimuutta käsiteltäessä keskityttiin tiimin väliseen avoimuuteen. Omantiedon jakaminen nähtiin merkityksellisenä. Päätettiin luoda OneDriveen kansio, johon kaikki voivat lisätä hyväksi kokemiaan toimintatapoja ja -menetelmiä. Avoimuuden takana nähtiin merkityksellisenä aito luottamus työkavereihin. Rehellisyys tilanteissa, kuten jos omassa elämässä on meillä suuri kriisi olisi tärkeää, jollain tavalla se kertoa työyhteisölle, jotta he voivat huomioida sen esimerkiksi työtehtävien suunnittelussa. Puhuttiin myös siitä, että se ei tarkoita sitä, että niihin omaa vireystilaa laskeviin asioihin jäätäisiin jumiin, vaan että ne tiedostetaan ja edetään ammatillisesti. Käsiteltiin myös sitä, miten tärkeää avoimuudessa on olla toista kunnioittava. Avoimuus, jossa muita loukataan, ei ole ammatillista ja toista kunnioittavaa, vaan on tärkeää, että avoimuus on ammatillista ja kunnioittavaa. Keskusteltiin myös Domacare-raportointijärjestelmästä ja siellä olevasta keskusteluosiosta. Pohdittiin, onko se oikea väylä antaa palautetta työkavereille vai ei. Toisaalta se nähtiin reiluna ja avoimena väylänä, kun sen kaikki voivat lukea. Kun taas toisaalta se nähtiin rasitteena, että kaikki näkevät sen, jos on kyse jostain henkilökohtaisesta tekemättömästä työstä. Yhdessä käydyssä keskustelussa päädyttiin siihen, että jatkossa henkilökohtaiset asiat laitetaan yksityisviestillä Domacaressa suoraan kyseiselle henkilölle. Keskusteluosioon toivotaan tiedon siirtoa ja jakamista juoksevista asioista, eikä ”narina-areenaa”. Avoimuuden lisäämiseksi päädyttiin myös luomaan OneDriveen vipa (viikkopalaveri) tiimimuistiot, joihin jokainen voi lisätä omia toiveita, mitä olisi hyvä käsitellä. Yksikönjohtaja sitten nostaa sieltä olennaisimmat asiat Domacaren keskusteluosioon, jossa ne ovat kaikkien luettavissa.

8 Johtopäätökset ja pohdinta

Opinnäytetyön merkittävin tulos oli, että siinä saatiin koko tiimi osallistumaan projektiin ja keskittymään ammatillisuuteen ja sen merkittävyyteen. Positiivisessa psykologiassa ja ratkaisukeskeisissä menetelmissä todetaan usein, että se kasvaa, mihin energiat keskitetään. Uskon vahvasti, että se näkyi myös opinnäytetyön projektissa. Koen tärkeänä, että jokainen tiimin jäsen syventyi alkuhaastattelussa asiaan yksin ja toisaalta työpajoissa asiaa käsiteltiin ryhmässä.

Lastensuojelua koskevassa kokoomateoksessa (Hyvää Lastensuojelua kiitos. 2019. kerrotaan kuudesta lastensuojelun kehittämialueesta, joihin nähdään osallisuus, rakenteet ja resurssit, inhimillinen ammatillisuus, yhdessä tekeminen, hyvään johtamiseen panostaminen ja irti häpeästä. Myös opinnäytetyön projektissa sivuttiin näitä aiheita. Aito kohtaaminen ja vastuu

vuorovaikutuksesta koettiin merkityksellisenä ja yhteiselle ajalle haluttiin järjestää aikaa. Häpeästä irrottautuminen on merkityksellistä, jotta huostaanotetuilla lapsilla ja heidän perheillään on mahdollisuus saada lapsen sijoituksesta paras mahdollinen hyöty. Jos vanhemmat tai lapsi kokevat suurta häpeää, eivät he pysty vastaanottamaan tukitoimia samoin kuin ilman häpeää. On tärkeää, että työntekijät eivät tasapäistä perheitä ja lapsia vaan näkevät jokaisen ainutlaatuisena yksilönä tasavertaisesti.

Tässä opinnäytetyössä etsittiin vastauksia kolmeen kehittämiskysymykseen. Tietoperusta antoi vastauksia kysymyksiin ja yhteiskehittämisen avulla tietoa siirrettiin työyhteisöön. Kehittämiskysymykset olivat:

- Miten ammatillisuus ilmenee nykyisessä lastensuojelun pienryhmäkodissa?
- Millaisia hyvin toimivia käytäntöjä ja menetelmiä yksikössä toteutetaan?
- Miten ammatillisuutta halutaan kehittää yhteiskehittämisen prosessin tuloksena?

8.1 Ammatillisuuden ilmenemiseen nykyisessä lastensuojelun pienryhmäkodissa

Aiheen aineisto kerättiin kyselystä ja työpajoista. Oli tärkeää, että asian äärelle pysähdyttiin ja avoimesti keskusteltiin, mitä ammatillisuus merkitsee tässä työyhteisössä ja miten se ilmenee. Ammatillisuuden ilmenemisen sanoittamiseen vaikutti selvästi koulutustausta. Se ei kuitenkaan kerro suoranaisesti ammatillisuudesta, vaan korkeammin koulutautuneet ovat selvästi käsitelleet asiaa enemmän. Heille oli luontevampaa eritellä toiminnastaan ammatillisuutta. Sama ilmiö näkyi myös projektin aikana lisäopinnoissa olevien kohdalla. Suppein aineisto saatiin niiltä vastaajilta, joiden opiskeluista oli jo kulunut aikaa.

Toimintatavoiksi kerrottiin kyselyssä toiminnallisuus, dialogisuus/keskustelu, ratkaisukeskeisyys, läsnäolo, kuunteleminen ja PLACE-asetus. Edellä mainitut kuvaavat hyvin, kuinka yksikössä työskentelyn taustalla on kiintymyssuhdetyöskentely ja DDP.

8.2 Hyvin toimivia käytäntöjä ja menetelmiä, joita yksikössä toteutetaan

Prosessiin osallistuneet kertoivat kyselyssä ja työpajoissa paljon toimivia ja käytössä olevia työtapoja ja -menetelmiä. Kun jokainen sai kertoa omia näkemyksiään ja kokemuksiaan siirrettiin tietoa koko työyhteisön hyödynnettäväksi.

Omaohjaajatyöskentelyyn yksikössä oli selvästi kiinnitetty paljon huomiota jo ennen prosessia, koska siihen liittyviä asioita nousi paljon esiin. Omaohjaajatyöskentelyyn kaivattiin myös yhtenäisiä toimintamalleja ja selkeitä ohjeita, mitä voi omaohjaajatyössään käyttää apuna. Yhteinen materiaalipankki koettiin tarpeelliseksi ja se haluttiin ottaa käyttöön yksikössä.

Vuorovaikutus koettiin yleisimmin tärkeimmäksi toimintamalliksi arjessa. Uudistuva lastensuojelu työpaperissa (32/2018) kerrotaan mutkattomien kohtaamisten merkityksellisyydestä. Mutkattomat kohtaamiset toteutuvat kiireettömissä, ohjelmattomissa hetkissä. (Lahtinen 2018, 28.) Jari Sinkkonen käyttää termiä rupattelu kertoessaan mutkattomista kohtaamisista. Uudistuva lastensuojelu työpaperissa (32/2018) mainitaan myös yhteensointuva vuorovaikutus. Yhteensointuvan vuorovaikutuksen kerrotaan olevan dialogista, avointa ja vastavuoroista. Yhteensointuva vuorovaikutus nähdään perustuvan molemminpuoliseen luottamukseen sekä yhteisymmärrykseen pyrkimiseen. (Lahtinen 2018, 27.) Yksikössä on käytössä vuosittaiset vuorovaikutuskoulutukset, joissa henkilökunnan vuorovaikutustaitoja kehitetään tarpeenmukaisesti. Yliruka ym. (2017, 26-29.) toteavat lapsen ja ohjaajan välisen vuorovaikutuksen olevan ammatillisen osaamisen kulmakivi. Ohjaajan tärkeänä tehtävänä nähtiin sosiaalisen etäisyyden ja läheisyyden säätely. Vastuu ohjaajan ja lapsen vuorovaikutuksesta koetaan olevan aina ohjaajalla (perehdytyskansio 2022).

PLACE-asette nousi esille vastauksissa. PLACE perustuu PACE, joka muodostuu sanoista playfulness/leikkisyys, acceptance/hyväksyntä, curiosity/uteliaisuus ja empathy/empatia (Hughes 2011, 87-88). PLACE:n L tulee sanasta love/rakkaus ja sen nähdään usein koskevan huoltajaa, koska se koskee rakkautta lasta kohtaan (Becker-Weidman 2013, 33). Opinnäytetyöntekijänä näen, että yksikössä voidaan puhua PLACE-asetteesta, koska ohjaajien ja lasten välillä on myös rakkautta. Kun työtä tehdään aidosti läsnä ollen ja yhdessä eläen, myös tunteet saavat näkyä. Ohjaajan vastuulla on säilyttää suhde ammatillisena. PACE:n käyttöä lasten kanssa työskennellessä on tutkittu paljon ja aihetta on käsitelty useissa opinnäytetöissä. Daniel Hughes nimeää rakkauden perustavanlaatuisena asiana lapsen ja vanhemman välisessä suhteessa. Hän kuvaa rakkauden tuovan suhteeseen turvaa ja olevan edellytys lapsen ja vanhemman väliseen vuorovaikutukseen. Rakkaus sisältää sitoutumista ja iloa. (Hughes 2011, 119.) Omaohjaustyössä puhutaan usein kasvatuskumppanuudesta ja se mielestäni puoltaa lisäämään rakkauden PACE-asetteeseen lastensuojeluyksikössä.

Yksittäisenä vastauksena kyselyssä nousi roolien kautta lähestyminen. Vaikka vastauksissa se nousi mieleen vain yhdellä, on se yleisesti lähes päivittäin käytössä yksikössä. Varsinkin tunnetyöskentelyssä on usein helpompi lähestyä tunteita roolien välityksellä. Yksikössä käytetään usein myös ohjaajien välistä keskustelua, jossa lapsi on sivusta kuulijana ja keskustellaan lapsen tilanteesta. Yksikössä on myös käytössä ajoittain eläinavusteista toimintaa ja siinä usein pohditaan asioita eläimen kautta.

8.3 Ammatillisuuden kehittäminen yhteiskehittämisen prosessin tuloksena

Ammatillisuuden kehittäminen yhteiskehittämisen prosessin tuloksena toteutui koko prosessin ajan monella tapaa. Toisessa työpajassa valittiin kaksi asiaa, joihin haluttiin keskittyä

prosessissa, ja ne olivat väkivallan ennakointi ja avoimuus. Niihin löydettiin yhteinen näkemys ja kokemus niiden merkityksellisyydestä tälle työyhteisölle. Kun ammatillisuudesta puhuttiin avoimesti niin työpajoissa kuin muutenkin kahvipöytäkeskusteluissa, jäi opinnäytetyöntekijälle näkemys, että jokainen yksilö kehittyi ammatillisesti syventyessään ammatillisuuteen.

Kun työryhmältä kysyttiin, mitkä kolme asiaa lisäisivät tiimin ammatillisuutta, korostui vastauksissa avoimuus. Avoimuus nostettiin esille työpajassa ja siitä keskustellessa tulokset olivat hyvin samankaltaisia kuin Holmi & Kekkonen (2023) tekemässä selvityksessä Lasten suojelemissen nykytila ja tulevaisuus. Siinä työpaikan ilmapiiriltä toivottiin avoimuutta, luottamusta sekä huumoria. Avoimuudella tarkoitettiin asioiden käsittelyä keskusteleavassa, myötätuntonsa ja turvallisessa ilmapiirissä. (Holmi & Kekkonen 2023, 33.) Reflektioivasta keskustelusta heräsi paljon keskustelua myös työryhmässä. Tiimipäivät koettiin todella merkityksellisiksi osittain juuri avoimen reflektoinnin näkökulmasta. Oli tärkeää myös huomata, kuinka keikkatyöntekijöillä ei ole mahdollisuutta osallistua tiimipäiviin ja koettiin tärkeänä, että heille mahdollistetaan reflektointi aina, kun he sitä toivovat tai työntekijän mielestä se olisi tärkeää.

Työpajassa oli keskustelua resurssien kohdentamisesta lasten tarpeita huomioiden. Samaa aihetta käsiteltiin myös Holmi & Kekkonen selvityksessä (2023, 71), jossa nostettiin esille muun muassa; riittävä työntekijämäärä ja kohtuullinen asiakasmäärä, ammattitaitoiset työntekijät ja palkkaus, toimitilat ja ajanmukaiset työvälineet sekä laadukas työnohjaus ja konsultointi. Tulokset tukivat toisiaan ja on merkityksellistä, että ammattitaitoisen henkilökunnan rekrytoimiseen panostetaan ja pitovoimaa lisäksi työnvaativuuden huomioiva palkkaus. Työnohjaus ja yhdessä reflektointi nähtiin merkityksellisenä sekä opinnäytetyön aineistossa että edellä mainitussa selvityksessä. Resursoinnissa on tärkeää suunnitelmallisuus esimerkiksi kotiharjoitteluita ja muita lasten menoja sopiessa. Kun arjen poikkeustilanteet ovat tiedossa ennen kuin työvuorolistoja aletaan suunnitella, on niihin helpompi resursoida henkilökuntaa.

Kyselyn aineistossa oli myös itseymmärrys ja toisaalta ymmärrys siitä, miten juuri minä vaikutan ja olen vuorovaikutuksessa. Kun työtä tehdään traumatisoituneiden lasten kanssa, on tärkeää tiedostaa suuri riski sijaistraumatisoitua (Quitangon 2019, 18; Rienks 2020, 1-2). Itseymmärrys on tärkeää, jotta ohjaajan omat traumat tai tunnelukot eivät vaikuta negatiivisesti asiakastyöhön. On tärkeää ymmärtää, että ohjaaja on aina vastuussa vuorovaikutuksesta ja sen sujuvuudesta.

Pohdinnan haluan päättää Norman Vincent Pealen sitaattiin, joka kiteyttää opinnäytetyöni sanomaa. Opetellaan ohjaajina ajattelemaan ratkaisukeskeisesti ja keskittyään positiivisuuteen, siten voimme opettaa samaa lapsille, nuorille ja heidän perheilleen.

”Elämäsi eivät ensisijaisesti määrää ulkoiset edellytykset ja olosuhteet, vaan ajatukset, jotka pyörivät mielessäsi.”

9 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyössä sovellettiin yleisiä tutkimuseettisiä periaatteita. Opinnäytetyön eettisyyden ja luotettavuuden kannalta oli tärkeää, että opinnäytetyönohjaava opettaja oli mukana koko prosessin ajan. (Tenk).

Opinnäytetyön prosessiin osallistuminen oli kaikille osallistujille täysin vapaaehtoista. Kaikki saatu materiaali käsiteltiin luottamuksellisesti ja niin, ettei vastaajia voida suoraan tunnistaa. Opinnäytetyösuunnitelmasta on laadittu myös tietosuojaseloste (liite 6).

Yhteiskehittämisen prosessin päätöksessä tulokset esitetään objektiivisesti opinnäytetyössä ja tulosten luotettavuutta arvioidaan. Kun opinnäytetyö on saatu päätökseen, opinnäytetyöntekijä käy työryhmän kanssa läpi tutkimuksen raportin, ja heillä on vielä mahdollisuus arvioida ja antaa palautetta prosessista, jota hyödynnetään opinnäytetyön arviointiosuudessa.

Opinnäytetyön projektissa kerätty aineisto oli niukempaa kuin opinnäytetyöntekijä olisi toivonut, mutta aineistoa käsiteltäessä sen tunnistettiin olevan yhdenmukaista aiempien raporttien ja tutkimuksien aineistojen kanssa. Opinnäytetyöntekijä oli suunnitellut tekevänsä myös teemahaastatteluita, mutta yksikön tilanteen takia, niitä ei toteutettu.

Toimintatutkimuksen arvioinnin viidessä periaatteessa (Heikkinen & Syrjälä 2010, 147-161.) mainitaan kriteereinä historiallinen jatkuvuus, reflektiivisyys, dialektisuus, toimivuus sekä havahduttavuus. Kuvaan seuraavassa, miten nämä kriteerit täyttyvät opinnäytetyössäni.

Historiallisella jatkuvuudella tarkoitetaan, että opinnäytetyössä tuodaan esille tutkimuskohteen taustaa, historiaa, nykytilaa sekä kehittämistarpeita. Tässä opinnäytetyössä kuvataan teoriaosuudessa tutkimuskohteen taustaa ja historiaa. Opinnäytetyön projektissa kuvataan hyvin nykytilaa, millaista ammatillisuutta yksikössä on jo käytössä ja miten sitä voidaan lisätä. Lastensuojelulaitoksissa keskitytään tällä hetkellä laatuun ja sen kehittämiseen, koska kilpailu alalla on voimakasta ja laadukkailla palveluilla on kysyntää. Opinnäytetyössä tuotiin näkyväksi se laadukas työ, jota yksikössä jo tehdään. Sen lisäksi löydettiin kehittämiskohteita, joihin valittiin yhteisiä uusia toimintatapoja. Yksiköiden välisissä kilpailutuksissa on tärkeää, että yksikön arkea kuvataan aidosti ja kaikki hyvät menetelmät nostetaan näkyville esitteisiin.

Reflektiivisyyteen opinnäytetyöntekijä pyrki kuvaamalla aineistoa ja käytyjä keskusteluja opinnäytetyössä vertaillen tuloksia ja ajatuksia aiempiin teorioihin. Toivoen, että oman näkökulmansa kautta hän saisi lukijan pohtimaan aihetta ja hyödyntämään opinnäytetyötä uusissa konteksteissa. (Heikkinen & Syrjälä 2010, 152-154.)

Dialektisuutta ja monien näkökulmien esiintuomista, opinnäytetyöhön toi jokaisen osallistujan mielipiteiden autenttinen tuominen opinnäytetyöhön. Dialektisuuden vahvistamiseksi liitettiin opinnäytetyöhön joitain suoria lainauksia työpajojen keskusteluista ja projektin alkukyselystä. (Heikkinen & Syrjälä 2010, 154-155.)

Toimivuuden näkökulmasta arvioidessa voidaan todeta, että ammatillisuus tehtiin näkyväksi ja luotiin yhdessä tiimin ammatillisuutta ja yhteistä näkemystä, mitä se pitää sisällään. Hyvässä toimintatutkimuksessa luodaan tuloksia, jotka ovat toimivia ja tuottoisia, mutta myös epäonnistumisista saadaan tietoa, jonka perusteella voidaan toimintaa kehittää. (Heikkinen & Syrjälä 2010, 155-158.) Tutkimuksen haasteena olivat henkilöstömuutokset ja tiimin pienuus. Jatkossa olisi hyvä käydä sama projekti läpi muissakin organisaation yksiköissä, jotta saataisiin laajempaa kuvaa lastensuojelun laitospuolen ammatillisuudesta.

Havahduttavuus toteutuu, kun jokainen projektiin osallistuja sai tarkastella omaa ammatillisuuttaan ja pohtia, mitä juuri hän tuo tiimiin ja toisaalta kuulla muiden vahvuuksista. Kun tiimin jäsenet tietävät omat ja muiden ammatilliset vahvuudet ja heikkoudet, on helpompi kysyä neuvoja ja reflektoida omaa työtään. Myös yhdessä luotu materiaalipankki avartaa ammatillisuutta, ja kun jokainen lisää sinne itseään havahduttaneita toimintatapoja ja -malleja, saa koko työyhteisö lisää ammatillisuutta työhönsä. Opinnäytetyö on kirjattu todenmukaisesti, ja siinä on pyritty hyödyntämään kuvioita, jotta opinnäytetyö olisi lukijalle havahduttava ja ajatuksia herättävä. (Heikkinen & Syrjälä 2010, 159-160.)

Opinnäytetyötä tarkasteltaessa utilitaristisesta näkökulmasta, missä teon moraalinen arvo riippuu sen seurauksista, voidaan todeta opinnäytetyön luoneen näkyväksi yksikössä jo olemassa olevaa ammatillisuutta ja kehittämiskohteita. Utilitarismissa kykyjen kehittämiseen liittyvät nautinnot nähdään arvokkaampina kuin aistinautinnot. (Juujärvi, Myyry & Pessa 2007/2011, 213-244.) Opinnäytetyöntekeminen yhteiskehittämisenkeinoin on näin ollen jo projektina arvokas.

Levittäminen eli implementointi tapahtuu siten, että opinnäytetyöntekijä kirjoittaa raportin organisaation intranettiin, ja sieltä tieto leviää koko organisaatioon. Tarvittaessa opinnäytetyöntekijä voi esimerkiksi osallistua muiden yksiköiden tiimipäiviin ja esitellä raporttia tai kouluttaa ohjaajia, jos tuloksista saadaan niin paljon uutta tietoa, että on kannattavaa lähteä

sitä jakamaan myös muille koulutuksen kautta. Opinnäytetyö tullaan liittämään organisaation intraan, josta opinnäytetyötä ja sen materiaaleja voidaan hyödyntää myös muissa yksiköissä.

Lähteet

Painetut

Aarnisalo, P. & Mattila, A. 2020. Ratkaisukeskeinen psykoterapia. Teoksessa Huttunen, A & Kalska, H (toim.) Psykoterapiat. Helsinki: Duodecim, 178-189.

Becker-Weidman, A. & Hughes, D. 2008. Dyadic Developmental Psychotherapy: an evidence-based treatment for children with complex trauma and disorders of attachment. *Child & Family Social Work* 13(3), 329 - 337.

Cameron, C., Reimer, D. & Smith, M. (2016) Towards a theory of upbringing in foster care in Europe. *European Journal of Social work*. Vol 19, No.2, 152-170.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 4. Painos. Tampere: Vastapaino.

Furman, B. & Ahola, T. (1993). Muuttuset-terapiasta ratkaisuihin. Helsinki: Lyhytterapiainstituutti Oy.

Furman, B. & Ahola, T. (2007). Onnistuminen on joukkuelaji. Reteaming-valmentajan käsikirja. Helsinki: Lyhytterapiainstituutti Oy.

Heikkilä, T. 2008. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy.

Heikkinen, H. 2010. Toimintatutkimuksen lähtökohdat. Teoksessa Heikkinen, H., Rovio, E. & Syrjälä, L. (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistusseura, 16-38.

Heikkinen, L.T. & Syrjälä, L. 2010. Tutkimuksen arviointi. Teoksessa Heikkilä, L.T., Rovio, E. & Syrjälä, L. (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistusseura, 147-160.

Hughes, D. 2011. Kiintymyskeskeinen vanhemmuus: toimivuutta kasvatukseen. Suom. Ritanen, L. Tampere: PT-kustannus, 87-88, 119.

Holmberg, N. & Kähkönen, S. 2020 Kognitiivinen psykoterapia. Teoksessa Huttunen M. & Kalska H. (toim) Psykoterapiat. Helsinki: Duodecim, 55-74.

Juujärvi, S., Myyry, L. & Pesso, K. (2007, 2011). Eettinen herkkyys ammatillisessa toiminnassa. Helsinki: Tammi, 213-244.

- Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2009. Tutkimus hoitotieteessä. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Malinen, T. (2001). Ajattelutankista uuteen terapiaan - ratkaisukeskeisen työtavan ja teorian kehityksestä. Ratkes 2-3/2001, 28-37.
- Quitangon, G. 2019. Vicarious Trauma in Clinicians: Fostering Resilience and Preventing Burn-out. *Psychiatric Times*. Vol. 36 (7), 18-19.
- Rienks, S. 2020. An exploration of child welfare caseworkers' experience of secondary trauma and strategies for coping. *Child abuse & neglect*. Vol. 110, 1-8.
- Riikonen, E. & Smith, G. M. (1998). Inspiraatio ja asiakastyö. Tampere: Vastapaino.
- Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Yläne, S. & Paavilainen, E. 2011. Tutkimuksen voima-sanat. Helsinki: WSOYpro Oy. 5-15.
- Salonen, K., Eloranta, S., Hautala, T. & Kinos, S. 2017 Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulutuksessa. Turku: Juvenes print- Suomen yliopistopaino Oy. 38-42.
- Schwarz, R. 2017. The skilled facilitator. Third edition. A Comprehensive resource for consultants, facilitators, coaches, and trainers. Hoboken, New Jersey: Jossey-Bass.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannus-osakeyhtiö Tammi.

Sähköiset

- Berndtson, T. & Lounasmaa, J. 2004. Internet tutkijan työkaluna. Tilastokeskus. Viitattu 13.4.2023. [Tilastokeskus - Tietoaajan tilaajasivut - INTERNET tutkijan työkaluna \(stat.fi\)](#)
- Civil, T. 2018. Lapsen ja perheen kohtaaminen lastensuojelun avohuollossa - Tarkastelua systeemisestä näkökulmasta. Teoksessa TYÖPAPERI 32/2018 Petrelius, P & Eriksson, P. (toim.) Uudistuva lastensuojelu - kohti asiakkaiden ja ammattilaisten yhteistoimintaa. Viitattu 15.4.2023.96-110. [Microsoft Word - Uudistuva lastensuojelu_VERKKOVERSIOKSI.doc \(jul-kari.fi\)](#)
- Haukijärvi, N., Kangas, A., Knuutila, H., Leino-Richert, E. & Teirasvuo, N. 2014. Tavoitteena aktiivinen ja työelämälähtöinen oppiminen. Käytännön opetusmenetelmiä opiskelija- ja

työelämälähtöiseen opetukseen ja koulutukseen. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 28.3.2023 [isbn9789522165107.pdf \(turkuamk.fi\)](#)

Hirvikoski, T., Äyväri, A., Hagman, K., Wolsteen, P. & Laurea ammattikoulu 2018. Viitattu 20.3.2023. [Hagman_Hirvikoski_Wollsten_Ayvari.pdf \(theseus.fi\)](#)

Hyvää Lastensuojelua kiitos 2019. Viitattu 15.4.2023. [hyvaa-lastensuojelua-kiitos.pdf \(lskl.fi\)](#)

Holmi, L. & Kekkonen, E. Lasten suojelemisen nykytila ja tulevaisuus Selvitys kuntien ja kuntayhtymien lasten ja perheiden sosiaalihuollon tai lastensuojelun asiakastyön ammattilaisten näkemyksistä lastensuojelun ja lasten suojelemisen nykytilasta ja tulevaisuudesta. Lastensuojelun Keskusliiton verkkojulkaisu 1/2023. Viitattu 12.4.2023. [20220116LastensuojelunNykytila-JaTulevaisuusSelvitys.pdf \(lskl.fi\)](#)

Isola, A.-M., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S. & Keto-Tokoi, A. 2017. Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. Työpäpaperi 33/2017. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 31.1.2023. [Microsoft Word - Mita-osallisuus-on-osallisuuden-viitekehysta-rakentamassa_10.10.doc \(julkari.fi\)](#)

Kallinen, T. & Kinnunen, T. 2022. Etnografia. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 24.4.2023. [Laadullinen tutkimus ja teoria - Tietoaarkisto \(tuni.fi\)](#)

Lastensuojelulaki 2007/417. Viitattu 16.1.2023. [Lastensuojelulaki 417/2007 - Säädökset alkuperäisinä - FINLEX ®](#)

Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 16.1.2023. [Lastenkoti, nuorisokoti - THL](#)

Metropolia 2018. Viitattu 31.1.2023. [yhteiskehittely_esite-digipaper2.pdf \(e-julkaisu.fi\)](#)

Pöyry-Lassila, P. & Laurea-ammattikorkeakoulu 2017. Palveluiden yhteiskehittäminen ja yhteistuottaminen. Teoksessa Soile Pohjonen, Marika Noso (toim.) Kansalainen keskiöön! Näkökulmia sote-uudistukseen. Helsinki: Kunnallisan kehittämissäätiö KAKS. Kunnallisan kehittämissäätiön julkaisujen sarja, 2, 25-31. Viitattu 31.1.2023. [Poyry-Lassila.pdf \(theseus.fi\)](#)

Ojanen, Moilanen & Ritalahti, 2015. Kehittämistyön menetelmät - Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Sanoma Pro. Viitattu 22.4.2023. [KYSELY - Oppariapu \(wordpress.com\)](#)

Oranen, M. 2022. Osallisuuden asteet (THL, Lapset, nuoret ja perheet -yksikkö). Viitattu 29.3.2023. [Lapsen osallisuus - THL](#)

Sosiaalihuoltolaki. Viitattu 19.4.2023. [Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX ®](#)

Toim. Paasivirta, A. 2019. Lastensuojelun Keskusliiton verkkojulkaisu 5/2019 Koonti lastensuojelun kehittämisalueista. Viitattu 12.4.2023. [hyvaa-lastensuojelua-kiitos.pdf \(lskl.fi\)](#)

Tenk. 2021. Viitattu 5.2.2023 & 15.4.2023. [Hyvä tieteellinen käytäntö \(HTK\) | Tutkimuseettinen neuvottelukunta \(tenk.fi\)](#)

Terveyskirjasto. 2020. Viitattu 29.12.2022. [Kiintymyssuhdemallit - Terveyskirjasto](#)

THL.2023. Lastensuojelun käsikirja, mitä on lastensuojelu. Viitattu 19.4.2023. [Mitä on lastensuojelu? - THL](#)

THL. 2022. Lastensuojelun käsikirja, lapsen osallisuus. Viitattu 16.1.2023. [Lapsen osallisuus - THL](#)

THL.2018. Sosiaalisen kuntoutuksen opas. Viitattu 31.1.2023. [Tavoitteellisuus - THL](#)

Timonen-Kallio, E. 2019. Viitattu 31.1.2023. [Väitös: Professional residential child care practice - Turun ammattikorkeakoulu \(turkuamk.fi\)](#)

Timonen-Kallio, E., Yliruka, L. & Närhi, P. 2017. Lastensuojelun terapeuttisen laitospedagogian mallinnus. THL - työpaperi 23/2017. Viitattu 24.1.2023. [Työpaperi 2017_23_netiti \(2\).pdf \(julkari.fi\)](#)

Vuokila-Oikkonen, P. & Keskitalo, E. 2018. Sosiaalisen kuntoutuksen voimavara- ja ratkaisukeskeiset menetelmät. Teoksessa: Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisu ja DIAK TYÖELÄMÄ 13, Sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmia ja mahdollisuuksia. Tampere: Juvenes Print Oy, 164-177. Viitattu 20.3.2023. [Diak_Tyoelama_13.indd \(theseus.fi\)](#)

Julkaisemattomat

Nieminen, N-M., Ekström-Saarinen, H-M. & Metsätähden työryhmä & asiakkaat. 2022. Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma, Metsätähti.

Nieminen, N-M., Bergman, S., Värri, T., Päivärinta, M., Hyytiäinen, A. & Keto, P. 2022. Pienryhmäkoti puolenhehtaarin metsän ja arjensydämen perehdytyskansio.

Kuviot

kuvio 1: Mikko Oranen, osallisuuden asteet (THL, lapset, nuoret ja perheet- yksikkö	11
kuvio 2: Lastensuojelun terapeuttisen laitospedagogian ammatillisen osaamisen elementit (Yliruka ym. 2017, 28.)	14
kuvio 3: Ohjaajana lastensuojeluyksikössä (perehdytyskansio 2022.).....	17
kuvio 4: Perustehtävä (perehdytyskansio 2022.)	17
kuvio 5; Esimerkki teemoittelusta otsikolla arkikeskeisyys.	27
kuvio 7: Opinnäytetyön toteutuksen vaiheet	28
kuvio 8: Sanopilvi kysymykseen käytössä olevat menetelmät ja hyvät toimintamallit.	29
kuvio 9: Sanopilvi aiheesta mistä tilanteista puuttuu toimintamalleja kysymyksestä.	30
kuvio 10: Sanopilvi otsikolle ammatillisuuden vahvistaminen ja kehittäminen.	31
kuvio 11: Alkukyselyn kysymys, mitkä kolme asiaa lisääisivät tiimisi ammatillisuutta.	32

Liitteet

Liite 1: Tutkimustiedote	47
Liite 2: Opinnäytetyönsuunnitelman esittely 2.3.2023 tiimipäivässä	49
Liite 3: Alkukyselyn pohja	52
Liite 4: Tiimipäivän 6.4.2023 Powerpoint esitys minuuttikierroksen ja alkukyselyn tuloksista	54
Liite 5: Ideariihen tuotokset 6.4.2023	60
Liite 6: opinnäytetyön tietosuojaseloste	62

Liite 1: Tutkimustiedote

Tutkimustiedote 28.2.2023

Moikka,

Olen Suvi Bergman ja opiskelen Laureassa voimavaraistavien työtapojen johtamista ja kehittämistä sosiaali- ja terveysalalla, YAMK.

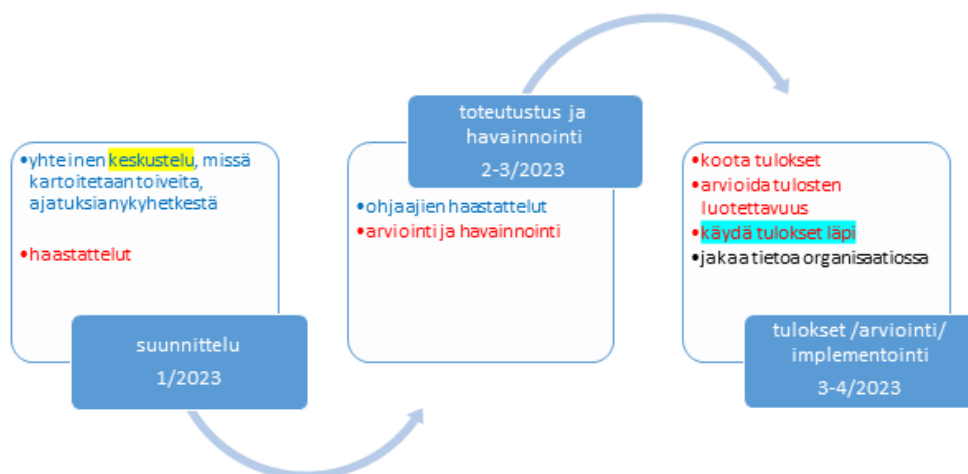
Teen kevään 2023 aikana opinnäytetyön aiheesta; ammatillisen työotteen vahvistaminen ja kehittäminen yhteiskehittämisen keinoin.

Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää lastensuojelun sijaishuollossa toteutettavaa ammatillista työotetta yhteiskehittämisen avulla. Tähän tavoitteeseen vastataan seuraavien tutkimuskysymysten kautta:

- Miten ammatillisuus ilmenee nykyisessä lastensuojelun pienryhmäkodissa?
- Millaisia hyvin toimivia käytäntöjä ja menetelmiä yksikössä toteutetaan?
- Miten ammatillisuutta halutaan kehittää yhteiskehittämisen prosessin tuloksena?

Opinnäytetyön toteuttaminen aloitetaan maaliskuussa 2023. Koko tiimi on paikalla tiimipalaverissa, jossa esitellään alkavaa tutkimuksellista kehittämisprosessia. Opinnäytetyössä sovelletaan toimintatutkimuksen ja yhteiskehittämisen elementtejä. Toimintatutkimuksellisessa otteessa on olennaista osallistaa työyhteisön jäsenet yhdessä tutkimaan, arvioimaan ja kehittämään uusia toimintatapoja. Tiedonkeruussa voidaan hyödyntää esimerkiksi haastatteluita. Yhteiskehittämisessä korostuu yhteinen uuden tuottaminen esimerkiksi työpajatyöskentelyn avulla.

Allaolevassa kuvassa näkyy, miten opinnäytetyö tulee etenemään.

Toimijana tutkija, työntekijä, asiakas, organisaatio

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja osallistumisen voi keskeyttää halutesaan. Tutkimukseen osallistuvilta kerätään kirjalliset suostumuksen ensimmäisessä yhteisessä tapaamisessa ja jos opinnäytetyön aikana työyhteisöön tulee uusia työntekijöitä, heidät kutsutaan mukaan tutkimukseen.

T. Suvi Bergman /suvi.bergman@student.laurea.fi

Liite 2: Opinnäytetyönsuunnitelman esittely 2.3.2023 tiimpäivässä

SUVI BERGMAN 2.3.2023

Ammatillisen työotteen vahvistaminen ja kehittäminen yhteiskehittämisen keinoin

Tausta

Tavoitteena on kehittää lastensuojelun sijaishuollossa toteutettavaa ammatillista työtettä yhteiskehittämisen avulla.

Tarkoituksena on ensin perehtyä aiheeseen, sitten käsitellä asiaa tiimissä yhteiskehittämisen avulla ja siten luoda ammatillisempaa toimintaa lastensuojelun pienryhmäkodin arkeen.

Keskeiset käsitteet ovat; lastensuojelu, omaohjaajuus, ratkaisukeskeisyys ja kiintymyssuhde.

Tutkimuskysymykset

- Miten ammatillisuus ilmenee nykyisessä lastensuojelun pienryhmäkodissa?
- Millaisia hyvin toimivia käytäntöjä ja menetelmiä yksikössä toteutetaan?
- Miten ammatillisuutta halutaan kehittää yhteiskehittämisen prosessin tuloksena?

**Minuutti-
kierros
(jokaisella
minuutti
aikaa kertoa
ajatuksiaan,
muut
kuuntelevat)**

Mitä sinulle tulee mieleen;

- Käytössä olevat menetelmät arjessa?

- Hyvät toimintamallit?

- Mistä tilanteista puuttuu toimintamalleja?

- Ammatillisuuden vahvistaminen/kehittäminen?

Miten jatketaan?

- Lähetän jokaiselle sähköpostitse alkukartoituskyselyn, johon toivon teidän vastaavan. Kun olen saanut kaikki vastaukset teen siitä sekä minuuttikierroksen tuotoksista koosteet ja lähetän ne kaikille osallistujille sähköpostitse. Ideoihin palataan yhdessä seuraavassa tiimpäivässä 6.4.2023.
- Toteutan yksilöhaastatteluita ennen seuraavaa tiimiä.

Kysymyksiä?

Kiitos!

Liite 3: Alkukyselyn pohja

Alkukysely Suvin oppari

Teen siis opinnäytetyötä aiheesta "ammatillisen työotteen vahvistaminen ja kehittäminen yhteiskehittämisen keinoin". Tässä kyselyssä kartoitetaan alkutilannetta Metsätähdessä ja tuloksia käytetään yhteiskehittämishankkeen pohjana.

1. Kuinka kauan olet työskennellyt lastensuojelualalla?

- 0-1vuotta
- 1-5vuotta
- 5-10vuotta
- yli 10 vuotta

2. Koulutuksesi

3. Millaisia toimintatapoja/- malleja käytät työssäsi?

4. Mitkä ovat sinulle 3 tärkeintä toimintamallia/-tapaa arjessa?

5. Millaisiin tilanteisiin toivoisit toimintamalleja / uusia toimintamalleja?

6. Mitkä kolme asiaa lisääisivät mielestäsi tiimisi ammatillisuutta?

7. Sanavapaa, eli jos kysely/ opinnäytetyö herättää sinussa jotain ajatuksia tai ideoita joihin toivot kiinnitettävän huomiota, niin tähän voit vapaasti kirjoittaa ajatuksiasi. Ja pyrin niitä huomioimaan opinnäytetyössäni.

Tämä ei ole Microsoftin luomaa tai suosittelemaa sisältöä. Lähettämäsi tiedot lähetetään lomakkeen omistajalle.

MINUUTTIKIERROS
MISTÄ TILANTEISTA
PUUTTUU
TOIMINTAMALLEJA:

vaaratilanteet
väkivaltatilanteet
yhtenäisyys
yhteisöllisyys
punainenlanka

MINUUTTIKIERROS
AMMATILLISUUDEN
VAHVISTAMINEN JA
KEHITTÄMINEN:

Kehittäminen
Ammatillisuus
Toimintatavat
Tilannetaju
Käyttöönotto
Maalaisjärki
Hyödyntäminen
Tiimipäivät
Joustavuus
Vahvistaminen
Punainenlanka

Alkukyselyitä lähetettiin yhdeksälle (9) henkilölle ja vastauksia saatiin kuudelta (6).

Työhistoria lastensuojelupuolella:

- kolme on työskennellyt alalla 1-5-vuotta,
- yksi 5-10-vuotta
- kaksi (2) yli 10-vuotta.

Koulutukset:

- yksi lähihoitaja
- yksi fysioterapeutti
- kaksi sosionomia
- kaksi sairaanhoitajaa.

ALKUKARTOITUS

MILLAISIA
TOIMINTATAPOJA/
MALLEJA KÄYTÄT
TYÖSSÄSI?

- Vastauksista kolmesti nousi esille **toiminnallisuus, dialogisuus** sekä **keskustelu**.
- Kahteen kertaan nousi **ratkaisukeskeisyys, läsnäolo, kuunteleminen** ja **PLACE asenne**
- Yksittäisinä vastauksina nousivat **aito kiinnostus lasten asioihin, huumori, DDP-shindo rentoutus ja hengitysharjoitus, leikki, rupattelu, peilaus, ennakointi, struktuuri, hyväksi todettuja, johdonmukaisuus** ja **turvallisuus**.

MITKÄ OVAT SINULLE 3 TÄRKEINTÄ TOIMINTAMALLIA/ TAPAA ARJESSA?

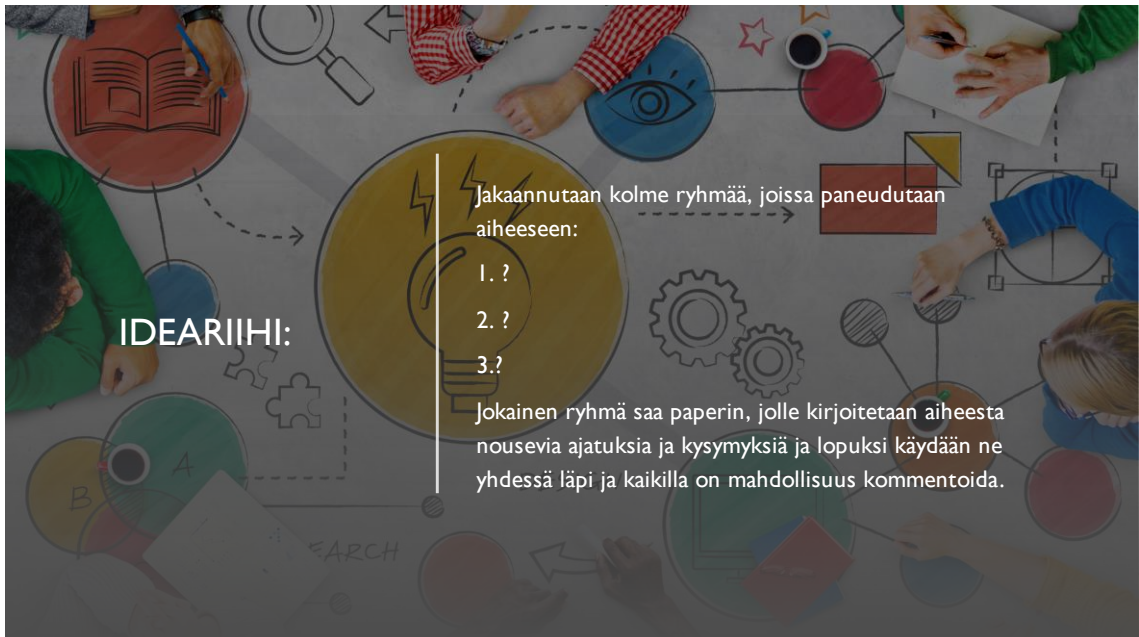
- Vastauksista nousi kolmella **vuorovaikutus** yksi oli tarkentanut sen yhteisölliseksi vuorovaikutukseksi.
- Kahdesti nousi esille neljä toimintamallia, jotka ovat **ratkaisukeskeisyys, dialogi/dialogisuus** **Pace- asenne** (toinen oli tarkentanut PLACE) sekä **läsnäolo**.
- Yksittäisinä vastauksina nousi **DDP, johdonmukaisuus, avoimuus, luottamus, rehellisyys, toiminnallisuus** sekä **roolien kautta lähestyminen**

MILLAISIIIN TILANTEISIIN TOIVOISIT TOIMINTAMALLEJA / UUSIA TOIMINTAMALLEJA?

- kahdesti **aggression kohtaaminen** ne olivat väkivallan kohtaaminen ja uhkatilanteet ennen väkivaltaa.
- Kahdesti **ammattillisen osaamisen hyödyntäminen** toinen pohti, miten lapset saisivat parhaan hyödyn meidän ammatillisesta osaamisestamme ja toinen toivoi, että ohjaajien vahvuuksia hyödynnettäisiin vielä aktiivisemmin/selkeämmin.
- **Läheis-verkostot ja sosiaaliverkostot** nousivat myös kahdesti esille.
- yleisesti toimivia **toimintamalleja lasten kanssa työskentelyyn, omistettiin keskustelun lisäksi ammatillisia menetelmiä, resurssien oikeanlaisen kohdentamisen, selkeät raamit**, joiden sisällä ohjaajat voivat hyödyntää omaa osaamistaan ja tehdä päätöksiä sekä **ryhmädynamiikan rakentaminen**.

MITKÄ KOLME ASIAA LISÄISIVÄT MIELESTÄSI TIIMISI AMMATILLISUUTTA?

- Ymmärrys siitä, miten juuri minä vaikutan ja olen vuorovaikutuksessa. Yhteinen käsitys siitä, miksi teemme tätä työtä ja mitkä ovat meidän yksikön tavoitteet yleisesti ja lapsikohtaisesti.
- Sitoutuminen työmenetelmiin, avoin keskustelu, kuunteleminen
- Avoimuus, toisen mielipiteen kuunteleminen ja ymmärtäminen. asioiden jakaminen toisten kanssa
- Asioiden yhteinen läpikäynti, pelisäännöistä kiinnipitäminen, asiakaslähtöinen ajattelutapa
- Avoimuus - rehellisyys - itse ymmärrys
- Yhteisen punaisenlangan löytäminen, ammatillinen avoin vuorovaikutus, ennakointi.

IDEARIIHII:

Jakaannutaan kolme ryhmää, joissa paneudutaan aiheeseen:

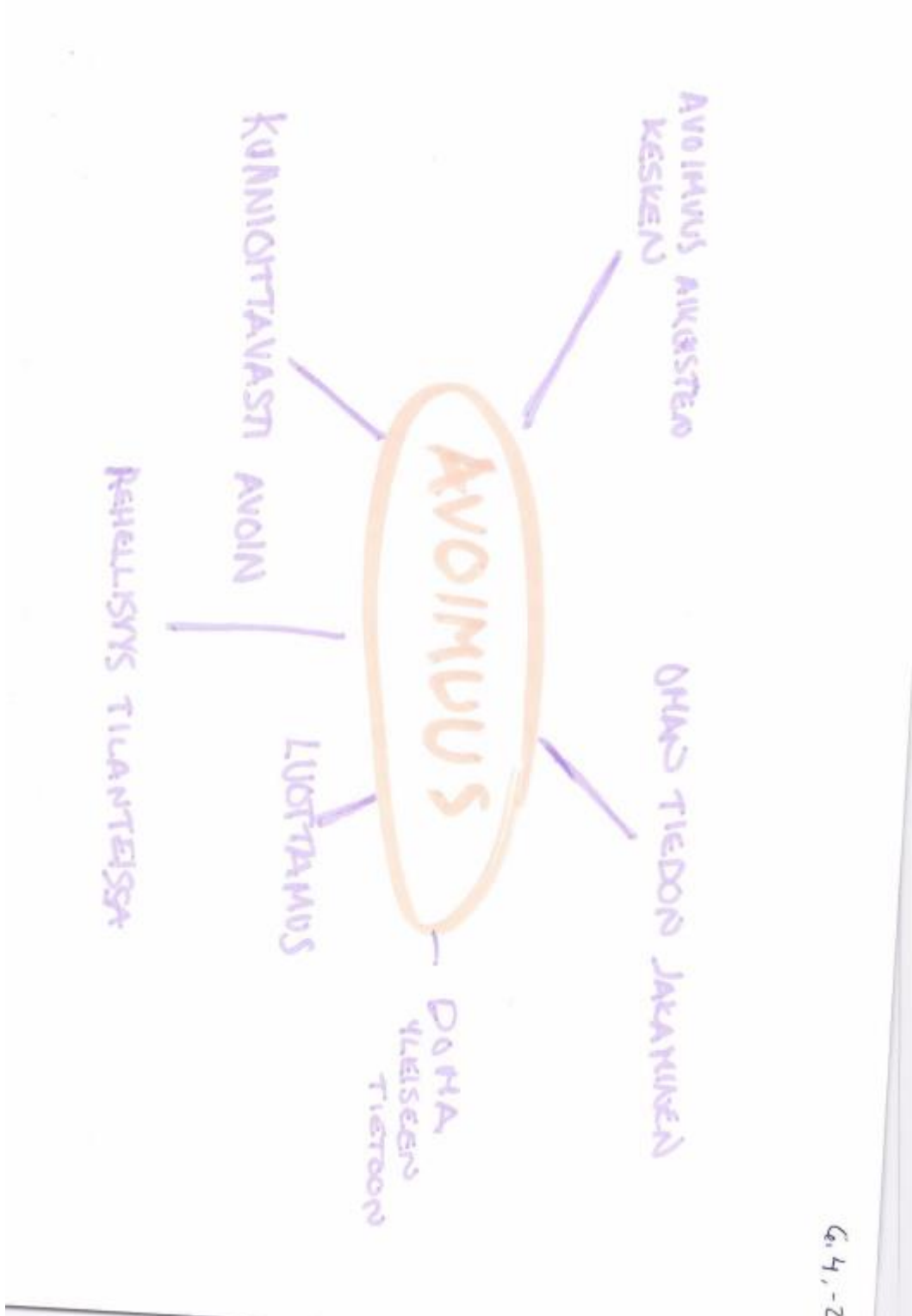
1. ?
2. ?
3. ?

Jokainen ryhmä saa paperin, jolle kirjoitetaan aiheesta nousevia ajatuksia ja kysymyksiä ja lopuksi käydään ne yhdessä läpi ja kaikilla on mahdollisuus kommentoida.

KIITOS
TAASEN!

Liite 5: Ideariihen tuotokset 6.4.2023

VÄKIVALLAN ENNAKOINTI

6.4.-23

- strukturoitu arki, mutta kyky joustaa tilanteen mukaan
- lapselle sanoittaminen esim. jos poikkeava tilanne, sanoittaminen auttaa ennakoimaan tilanteita.
- työkaverille sanoittaminen, miksi toimin tietyllä tavalla ja rohkeus kommunikoida avoimesti. Rohkeus myös ohjata / puuttua työkaverin toimintaan esim. konfliktitilanteissa (provosointi)

Liite 6: opinnäytetyön tietosuojaseloste

TIETOSUOJAILMOITUS
EU:n yleinen tietosuoja-asetus (EU679/2016)

6.2.2023

LAUREAN OPINNÄYTETYÖSSÄ KERÄTTÄVIEN HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELY

Tässä ilmoituksessa kuvataan, miten henkilötietoja käsitellään Laurean opinnäytetyössä

Ammatillisen työotteen vahvistaminen ja kehittäminen yhteiskehittämisen keinoin

Tutkimuksen rekisterinpitäjä

Suvi Bergman

Yhteyshenkilö henkilötietojen käsittelyä koskevissa asioissa:

Suvi Bergman

Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus:

Opinnäytetyötä varten rekisterinpitäjällä ainoastaan oikeus käsitellä tietoja.

Henkilötietojen osalta ei toteuteta automaattista päätöksentekoa tai profilointia.

Henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste:

Henkilötietoja käsitellään seuraavalla EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaisella perusteella

- Tutkittavan suostumus

Tutkittavalla on koska tahansa oikeus peruuttaa antamansa suostumus ja hänen tulee olla yhteydessä rekisterinpitäjään asiassa.

Tutkimuksessa kerättävät henkilötiedot:

Suorat henkilötiedot: nimi ja sähköpostiosoite, jotka eivät esiinny opinnäytetyössä.

Epäsuorat henkilötiedot: (esim. ikähaarukka, ammatti).

Kerättävien henkilötietojen tietolähteet:

Tiedot kerätään tutkittavilta itseltään.

Henkilötietojen luovutukset:

Henkilötietoja ei luovuteta.

Tietojen siirtäminen EU- tai ETA-maiden ulkopuolelle:

Henkilötietoja ei siirretä EU- tai ETA-maiden ulkopuolelle.

Henkilötietojen käsittely opinnäytetyön aikana ja sen jälkeen:

Opinnäytetyön teon aikana, esim. syksyllä 2021-kevällä 2022.

Opinnäytetyön jälkeen:

- o Tutkimusrekisteri hävitetään opinnäytetyön julkaisun jälkeen kesällä 2023.

Henkilötietojen suojauksen periaatteet:

Rekisterin hallinnassa noudatetaan rekisterinpitäjän tietoturva- ja tietosuojaohteita.

Manuaalinen aineisto säilytetään lukituissa tilassa ja sinne on pääsy vain asianosaisilla.

Tietojärjestelmissä käsiteltävät tiedot suojataan

- o Käyttäjätunnuksin
- o Salasanoin

Tunnistetietojen käsittely

- o Suorat tunnistetiedot poistetaan analysointivaiheessa

Rekisteröidyn oikeudet:

Rekisteröidyn oikeudet määräytyvät EU:n yleisen tietosuojasetuksen artiklojen [15-22](#) mukaan seuraavasti:

- Suostumuksen peruminen ja suostumukseen perustuvien tietojen poistaminen
- Tietojen tarkastusoikeus ja niiden korjaaminen
- Tietojen käsittelyn rajoittaminen
- Suostumukseen perustuvien tietojen siirtäminen järjestelmästä toiseen
- Henkilötietojen käsittelyn vastustaminen

Mikäli oikeudet estävät tutkimustarkoituksen saavuttamisen tai vaikeuttavat sitä suuresti, saatetaan tietyissä yksittäistapauksissa näistä oikeuksista poiketa tietosuojasetuksessa ja tietosuojalaissa säädetyillä perusteilla. Tarvetta poiketa oikeuksista arvioidaan aina tapauskohtaisesti.

Yhteyshenkilö tutkittavan oikeuksiin liittyvissä asioissa on tietosuojavastaava.

Laurea-ammattikorkeakoulun tietosuojavastaavana toimii Marjo Valjakka, marjo.valjakka@laurea.fi

Sinulla on oikeus tehdä valitus tietosuojavaltuutetun toimistoon, mikäli katsot, että henkilötietojesi käsittelyssä on rikottu voimassa olevaa tietosuojalainsäädäntöä.